

IV. Finansal Kesim

2021 yılında uygulamaya alınan makroihtiyati politikaların etkisiyle bireysel kredi büyümesi firma kredilerine kıyasla daha ılımlı hareket ederken, 2022 yılı Şubat ayından itibaren TL firma kredisi kullandırmalarında hızlanma görülmüştür. Reelleştirilmiş kredi kullandırmaları ticari kredilerin uzun dönemli eğilimine kıyasla daha hızlı, bireysel kredilerin ise uzun dönemli eğilimine benzer büyüdüğünü göstermektedir. TL ticari kredi büyümesinde enerji ve emtia fiyatlarıyla artan işletme sermayesi ihtiyacı ve stok finansmanındaki artış gibi gelişmelerin de etkili olduğu değerlendirilmektedir. Ticari kredilerin amacına uygun şekilde iktisadi faaliyetle buluşmasını temin etmek amacıyla güçlendirilen makroihtiyati çerçevenin etkileri yakından takip edilmektedir.

Bankacılık sektörü aktif kalitesindeki güçlü görünüm korunmaktadır. Toplam TGA oranında görülen gerilemede güçlü TL kredi büyümesi ve kur etkisi kaynaklı artan nominal kredi bakiyesi etkili olurken, kredi sınıflama esnekliklerinin 2021 yılı Eylül ayında kaldırılmasının TGA oranları üzerindeki etkisinin sınırlı olduğu görülmektedir. TGA tahsilatlarının TGA ilavelerine oranı güçlü seyretmeye devam etmektedir. Kredilerin yakın izleme ve TGA'ya geçiş olasılıkları salgın öncesi seviyelerinin gerisinde seyretmektedir. Bankaların ihtiyatlı karşılık ayırma politikasına devam etmesinin de aktif kalitesi kaynaklı riskleri sınırlandırdığı değerlendirilmektedir. Yakın izlemedeki kredilerin önemli bir kısmı ödeme gecikmesi olmayan kredilerden oluşmakta, bankalar ihtiyatlı bir şekilde yapılandırdıkları kredileri yakın izleme sınıfı altında takip etmektedir.

Bankaların hâlihazırda yüksek olan YP likiditesine ilave olarak mevcut Rapor döneminde TL likit aktiflerde görülen güçlü artış sektörün genel likiditesini desteklemiştir. Kısa ve uzun vadeli likidite göstergeleri yasal alt limitlerin ve tarihsel ortalamaların üzerinde seyretmektedir. Bankalar vadesi gelen sendikasyon kredilerini yüzde 100'ün üzerinde yenilerken dış borçların maliyetlerinde artış yaşanmaktadır. Sektörün olası likidite şoklarına karşı yüksek likidite tamponları mevcut olup, YP likit aktiflerin 1 yıl içinde vadesi dolacak YP dış borçları karşılama kapasitesi yüksektir.

Sektörün faize duyarlı TL ve YP aktif ve pasifleri arasındaki vade uyumsuzluğu belirgin ölçüde iyileşmiş, sabit faizli kredilerin ortalama vadesi kısalmış, değişken faizli kredilerin bilanço içerisindeki payı yükselmiştir. Sektörün faiz şokuna karşı dayanıklı bir bilanço yapısına sahip olduğu değerlendirilmektedir. Nitekim, mevcut rapor döneminde faiz şoku sonucunda yüzde 10 üzerinde özkaynak kaybı yaşayan banka bulunmamaktadır. Ayrıca, KKM ürünlerinin bilançonun lirallaşmasına katkısıyla, YP pozisyon fazlası taşıyan bankaların sayısında ve sektör içerisindeki aktif payında artış gözlenmiştir.

Bankaların 2022 yılının ilk çeyreğinde ivmelenen kârlılık performansı, sektörün sermaye yeterliliğini özkaynak kanalından desteklemektedir. Kârlılık performansının iyileşmesinde, kredi mevduat faiz farkının artması, güçlü TL ticari kredi büyümesi ve TÜFE'ye endeksli menkul kıymet değerlemeleri ile yükselen net faiz geliri etkili olmuştur. Ayrıca, TGA ilavelerindeki ılımlı seyrin etkisiyle kredi karşılık giderlerinin gerilemesi kârlılığı desteklemektedir. Bankaların yüksek kârlılık performansı ve kamu bankalarına yapılan sermaye ilavesi yüksek sermaye oranlarının sürdürülmesine katkı sağlamıştır.

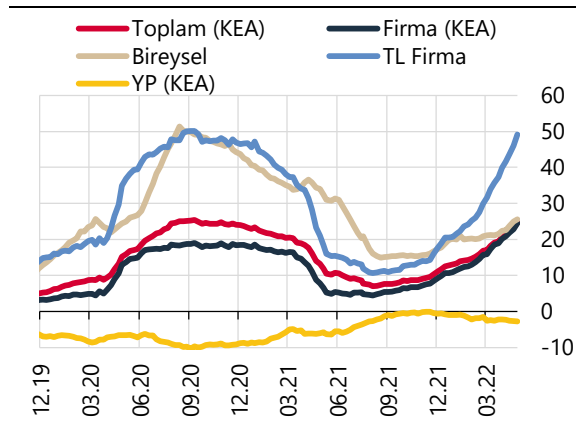
IV.1 Kredi Gelişmeleri ve Kredi Riski

IV.1.1 Kredi Büyümesi Gelişmeleri

2022 yılı Şubat ayından itibaren hızlanan kredi büyümesinde TL firma kredisi kullanımları etkili olmuştur.

2021 yılının son çeyreğinde artmaya başlayan kur etkisinden arındırılmış kredi büyümesi, Rusya-Ukrayna çatışması sonrasında hızlanan girdi maliyetleri sonrasında TL firma kredisi kullanımlarının ivmelenmesiyle yüzde 24,7 seviyesine yükselmiştir (Grafik IV.1.1). YP kredi büyümesindeki zayıf seyir neticesinde kur etkisinden arındırılmış firma kredilerinin nispeten daha ılımlı bir seviyede büyüdüğü görülmektedir. 2021 yılı genelinde özel bankaların bireysel kredilerdeki büyüme motivasyonu ve firmaların azalan kredi kullanımının etkisiyle bireysel kredi büyümesi daha etkinken, takip eden dönemde TL firma kredi büyümesinin hız kazandığı görülmektedir. Yıllık kredi büyümesine kıyasla son dönem kredi eğilimlerini daha iyi yansıtan yıllıklandırılmış 13 haftalık kredi büyümesi görünümünde 2021 yılı Eylül ayı sonrasında belirgin hızlanma görülmektedir (Grafik IV.1.2). Bu dönemde, bireysel kredilerin yıllıklandırılmış 13 haftalık büyümesi hafif dalgalanmalar dışında ortalama yüzde 20'ye yakın ılımlı bir patikada hareket ederken TL firma kredi büyümesindeki ivmelenme dikkat çekmektedir.

Grafik IV.1.1: Yıllık Kredi Büyümesi (KEA, %)

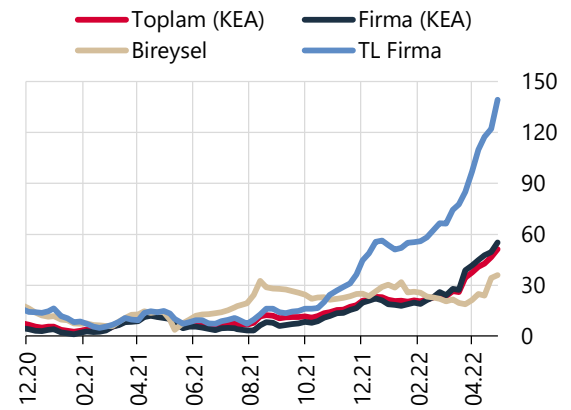

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 29.04.22

Dipnot: DEK, YP kredilere dâhil edilmiştir. KEA kredi büyümesi, bir yıllık dönemdeki TL kredi değişimi ve YP (sepet) kredi değişiminin bir yıllık dönemdeki sepet kur ortalaması çarpımı ile bulunan TL karşılığı toplamının bir yıl önceki toplam kredi bakiyesine oranı olarak hesaplanmaktadır.

Grafik IV.1.2: 13 Haftalık Kredi Büyümesi (Yıllıklandırılmış, %)

Kaynak: TCMB

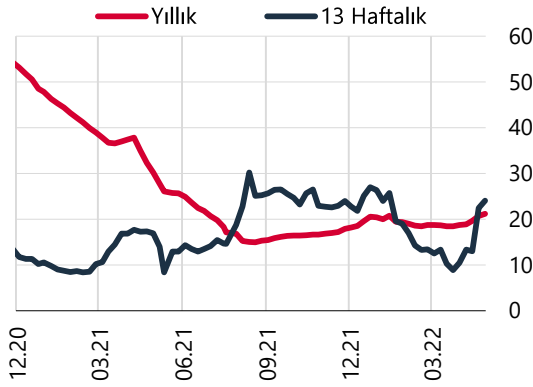
Son Gözlem: 29.04.22

DEK, YP kredilere dâhil edilmiştir. KEA kredi büyümesi, 13 haftalık dönemdeki TL kredi değişimi ve YP (sepet) kredi değişiminin 13 haftalık dönemdeki sepet kur ortalaması çarpımı ile bulunan TL karşılığı toplamının 13 hafta önceki toplam kredi bakiyesine oranı yıllıklandırılarak hesaplanmaktadır.

Bireysel kredi büyümesi devreye alınan makroihtiyati uygulamalar ve artan kredi faiz oranları ile birlikte firma kredilerine kıyasla daha ılımlı seyir izlemektedir.

Bireysel kredilerin cari denge ve enflasyon görünümü üzerindeki olumsuz etkilerini sınırlamaya yönelik 2021 yılı Temmuz ayında uygulamaya alınan kredi risk ağırlığı artışına yönelik makroihtiyati politika seti 2021 yılı Eylül ayında vade kısıtı ile güçlendirilmiştir. Diğer taraftan, 2022 yılında yükselen ihtiyaç kredi faizleri bireylerin ödemesi gereken aylık taksit tutarlarında artışa yol açarak kredi talebini baskılamış ve kredi büyümesinin yavaşlamasına neden olmuştur. Nisan ayı ile birlikte ihtiyaç kredilerinin 13 haftalık büyümesinde bir miktar hızlanma görülmektedir (Grafik IV.1.3).

Salgın döneminde nakit para kullanım talebindeki azalma ve ekonomideki tam kapanma dönemleriyle birlikte alışverişte dijital kanalların kullanımındaki artış, bireysel kredi kartı bakiye büyümesinin 2022 yılına kadar enflasyon oranının üzerinde büyümesinde etkili olmuştur (Grafik IV.1.4). 2022 yılında bireysel kredi kartı bakiye büyümesi enflasyon gelişmeleri ile uyumlu hareket etmektedir.

Grafik IV.1.3: İhtiyaç Kredi Büyümesi (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 29.04.22

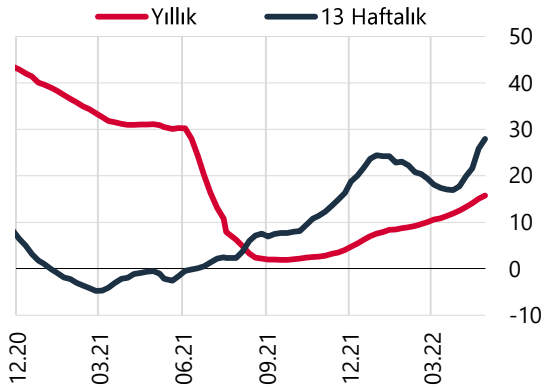
Grafik IV.1.4: Bireysel Kredi Kartı Büyümesi (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 29.04.22

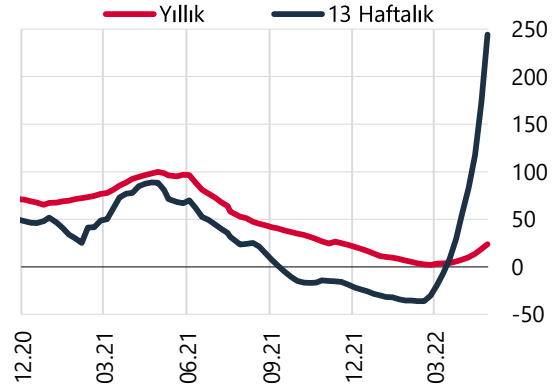
Dipnot: Yıllık serisi yıllık kredi büyümesini, 13 haftalık serisi ise yıllıklandırılmış 13 haftalık büyümeyi göstermektedir.

Uzun vadeli olması nedeniyle kredi faizlerine oldukça duyarlı olan konut kredi büyümesi 2021 yılı son çeyreğinde kamu bankalarının başlattığı uygun faizli kredi kampanyalarıyla desteklenmiştir (Grafik IV.1.5). İnşaat maliyetlerindeki yükselme nedeniyle konut fiyatlarındaki artışın devam edeceği beklentisinin (Hanehalkı gelişmeleri, Grafik III.1.7) yanı sıra konut kredi faizlerinin reel seviyesi ve enflasyondan korunma amacıyla artan yatırım amaçlı konut talebi de konut kredi büyümesinin canlanmasına katkı vermektedir. 2021 yılı Temmuz ayında taşıt kredisi azami vadesinde ve kredi değer oranında uygulanan sıkılaştırıcı makroihtiyati politikalar, sonraki dönemde kredi büyümesinin yavaşlamasında oldukça etkili olmuş ve 13 haftalık kredi büyümesi negatif bölgeye gerilemiştir. 2022 yılı Şubat ayında taşıt kredi kullanımındaki eşik değerlerin fiyat gelişmeleri nispetinde uyarlanması sonrasında, önceki düşük büyüme döneminin de etkisiyle taşıt kredi büyümesi ivmelenmiştir (Grafik IV.1.6).

Grafik IV.1.5: Konut Kredi Büyümesi (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 29.04.22

Grafik IV.1.6: Taşıt Kredi Büyümesi (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 29.04.22

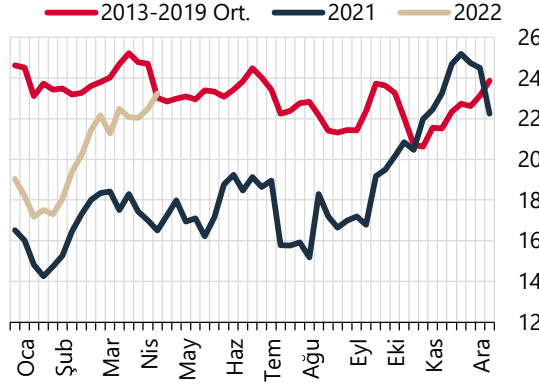
Dipnot: Yıllık serisi yıllık kredi büyümesini, 13 haftalık serisi ise yıllıklandırılmış 13 haftalık büyümeyi göstermektedir.

Reelleştirilmiş tüketici kredi kullandırımları tarihsel ortalamasına yakın seyrederken, reel TL ticari kullandırımları 2021 yılının üzerinde ve geçmiş ortalamasına yakın hareket etmektedir.

2021 yılının son çeyreğinde politika faiz indirimleriyle artmaya başlayan reel TL ticari kullandırımları yıl sonunda tarihsel ortalamasına yükselmiştir. 2022 yılındaki kullandırımlar ise Ocak ayındaki durağan seyirden sonra Rusya-Ukrayna çatışma koşullarının neden olduğu maliyet artışı kaynaklı finansman ihtiyacının da etkisiyle hızlanarak tarihsel ortalamasına yaklaşmıştır (Grafik IV.1.7). Kredi büyümesinin iktisadi faaliyetle ve makroekonomik dengeler ile uyumlu büyümesi finansal istikrar açısından önem arz etmekte olup bu çerçevede güçlendirilen makroihtiyati

çerçevenin etkileri yakından takip edilmektedir. Salgının ilk dönemlerinde tarihsel ortalamasının çok üzerinde gerçekleşen reel tüketici kredi kullanımları 2020 yılı üçüncü çeyreğinden itibaren tarihsel ortalamasına gerilemiştir (Grafik IV.1.8). 2021 yılının ikinci yarısında özel bankaların bireysel kredilerdeki büyüme motivasyonu ile bir miktar güçlenen kullandırımların (bkz. 2021 Kasım Finansal İstikrar Raporu, Kredi Gelişmeleri ve Kredi Riski, Grafik IV.1.11 ve Grafik IV.1.12) 2022 yılında geçmiş ortalamasına benzer seviyelerde gerçekleştiği gözlenmektedir.

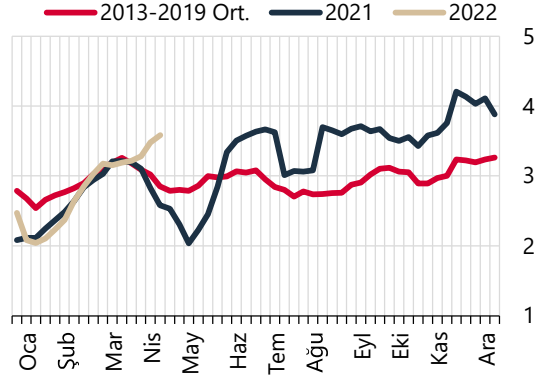
Grafik IV.1.7: TL Ticari Kredi Kullandırımı (Akım, Reel, Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 29.04.22

Grafik IV.1.8: Tüketici Kredisini Kullandırımı (Akım, Reel, Milyar TL)

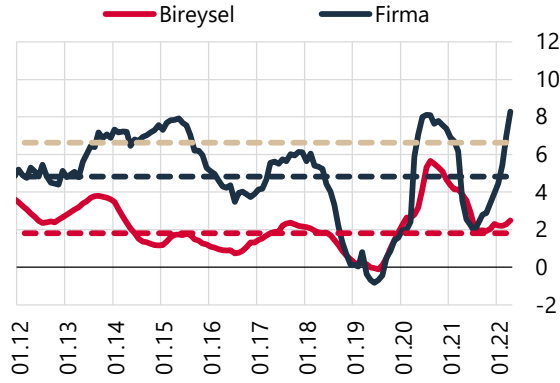
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 29.04.22

Dipnot: Akım kredi kullandımları TÜFE ile reelleştirilmiştir. 2013 Ocak TÜFE'si 1 olacak şekilde endeksleme yapılmıştır. Reel kullandımların 4 haftalık hareketli ortalaması alınmıştır. Kredi kartı ve kredili mevduat hesabı kullandımları dâhil edilmemiştir. Katılım bankaları hariçtir. Kredi yapılandırmalarının da yeni kredi kullandırımı gibi raporlandığı not edilmektedir.

Ticari kredilerin uzun dönemli eğilimine kıyasla daha hızlı, bireysel kredilerin ise uzun dönemli eğilimine benzer büyüdüğü görülmektedir.

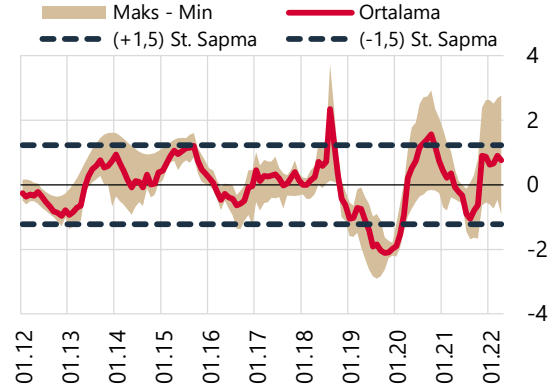
Kredi büyümesinin tarihsel eğilimine kıyasla nasıl hareket ettiği alternatif göstergeler ile izlenebilmektedir. Bu göstergelerden biri bir yıllık dönemde stok kredi bakiyesindeki değişimin GSYİH'ye oranı olarak tanımlanan net kredi kullanımıdır. Salgın döneminde firmaların nakit akışlarını desteklemek amacıyla kullanılan kredilerin etkisiyle firma net kredi kullanımı uzun dönem ortalamasının üzerine çıkmıştır. Sonraki dönemde sıkı para politikasının etkisiyle yavaşlayan ve uzun dönem ortalamasının altına gerileyen net kredi kullandırımının, 2022 yılı Şubat ayı sonrasında tekrar geçmiş ortalamasının üzerine çıktığı izlenmektedir. Salgın döneminde, firma kredilerine benzer şekilde uzun dönem ortalamasının üzerinde gerçekleşen bireysel net kredi kullandırımının son dönemde geçmiş ortalamasına benzer seyrettiği görülmektedir (Grafik IV.1.9). Net kredi kullanımının yanı sıra, kredilerin uzun dönemli eğiliminden farklılaşması ile ilgili kredi göstergeleri de kullanılmıştır. İki farklı kredi göstergesine (kredi/GSYİH ve reel kredi logaritması) 4 farklı filtreleme yöntemi uygulanarak kredinin uzun dönemli eğiliminden farkına yönelik 8 tane seri elde edilmekte ve bu serilerin standartlaştırılmış ortalama değerlerindeki gelişmeler incelenmektedir. Buna göre, toplam krediler için elde edilen göstergenin 2021 yılı Kasım ayından itibaren pozitif bölgede olduğu görülmektedir (Grafik IV.1.10). Bu durum, son dönemde toplam kredilerin uzun dönemli eğiliminin ima ettiği seviyenin üzerine çıktığını göstermektedir. Son dönemde toplam kredilerin uzun dönemli eğiliminden farkının +1,5 standart sapma değerine yaklaşması, bu eğilim devam ederse toplam kredilerin aşırı genişleme bölgesine gidebileceği sinyalini vermektedir.

Grafik IV.1.9: Net Kredi Kullanımı / GSYİH (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 04.22

Dipnot: Net kredi kullanımı, nominal kredi stokundaki yıllık değişimin yıllıklandırılmış GSYİH'ye oranı olarak hesaplanmıştır. Aylık YP (sepet) değişimi ilgili ayın ortalama sepet kuru ile TL'ye çevrilerek kur etkisinden arındırma yapılmıştır. 2022 yılı GSYİH'si için tahmin kullanılmıştır. Kesikli çizgiler, ilgili serinin 2012-2019 dönemi ortalamasını göstermektedir.

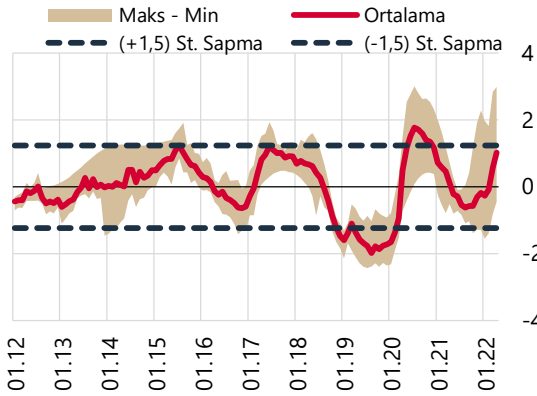
Grafik IV.1.10: Toplam Kredilerin Uzun Dönemli Eğiliminden Farkı (Standart değeri)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 04.22

Dipnot: Bkz. Grafik IV.1.11 dipnot açıklaması

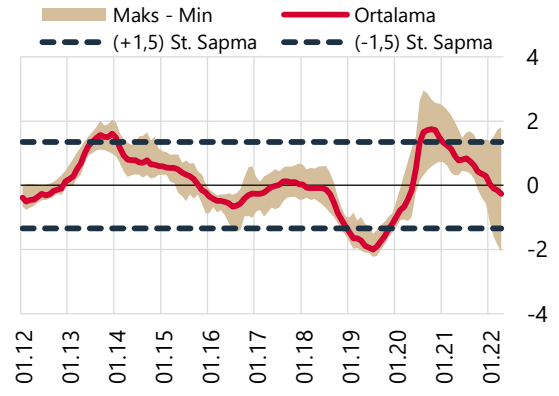
Toplam kredilerin uzun dönemli eğiliminden farkının pozitif bölgeye yükselmesinde, TL ticari kredilerdeki artış ile kur etkisi kaynaklı YP ticari kredilerdeki hareketin etkili olduğu değerlendirilmektedir. TL ticari kredilerin uzun dönemli eğiliminden farkı salgın dönemi destekleriyle aşırı genişleme bölgesine yükselmiş, sonraki dönemde ise sıkı parasal duruşun etkisiyle düşüş eğilimine girmiştir (Grafik IV.1.11). 2021 yılı Eylül ayında başlayan politika faiz indirimleriyle TL ticari kredilerin uzun dönemli eğiliminden farkı artış eğilimine girmiş ve 2022 yılı Şubat ayından itibaren pozitif bölgeye yükselmiştir. Salgın döneminde aşırı genişleme bölgesine yükselen bireysel kredilerin uzun dönemli eğiliminden farkı ise sonraki dönemde azalmış olup, 2022 yılında tarihsel ortalamasına benzer seyretmektedir (Grafik IV.1.12).

Grafik IV.1.11: TL Ticari Kredilerin Uzun Dönemli Eğiliminden Farkı (Standart değeri)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 04.22

Dipnot: Kredi/GSYİH ve reel kredi logaritması değişimi göstergelerine 4 farklı filtreleme yöntemi uygulanarak kredilerin uzun dönemli eğiliminden farkı hesaplanmıştır. Aylık stok kredi bakiyesindeki değişimlerin TÜFE ile reelleştirilmiş tutarlarının önceki aydaki stok bakiyeye eklenmesi yoluyla reelleştirme yapılmıştır. Kredilerin uzun dönemli eğiliminden farkına yönelik 8 göstergenin standart Z skorlarının ortalaması ortalama serisini, bu ortalamanın standart sapması ise standart sapma serilerini göstermektedir. (+1,5) sapmanın üstündeki değerler aşırı kredi genişlemesini, (-1,5) sapmanın altındaki değerler aşırı kredi daralmasını ima etmektedir. Standart değeri hesaplanan 8 göstergenin maksimum ve minimum değeri arasındaki fark "Maks-Min" serisi ile gösterilmektedir. Yöntemle ilgili teknik detay için bkz. 2019 Kasım Finansal İstikrar Raporu, Özel Konu V.1

Grafik IV.1.12: Bireysel Kredilerin Uzun Dönemli Eğiliminden Farkı (Standart değeri)

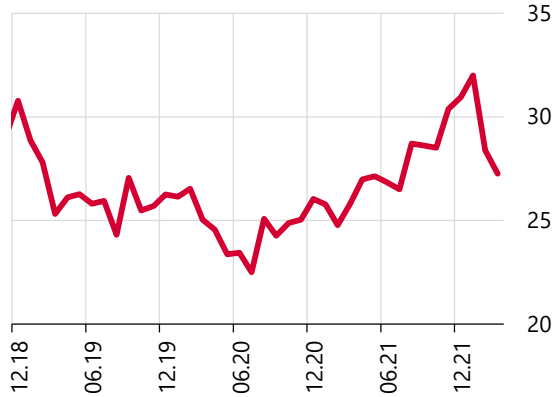
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 04.22

2022 yılında firmaların TL kredi kullanımının artmasında enerji ve emtia fiyatlarındaki artış nedeniyle yükselen işletme sermayesi ihtiyacı ve artan stok yatırımlarının da etkisi bulunmaktadır.

Firmalar banka kredilerinin yanında, ticari ilişkide bulunduğu diğer firmalardan çek ve senet gibi ödeme araçları ile vadeli borçlanarak nakit akışlarını yönetebilmektedir. Bir tür ticari finansman sağlama aracı olan çek ve senetlerdeki gelişim ise firmaların banka kredileri haricindeki finansman kaynakları hakkında fikir vermektedir. Bu kapsamda reelleştirilmiş çek ve senet hacmi incelendiğinde, 2022 yılı ilk çeyreğinde firmalararası finansman olanaklarının daraldığı görülmektedir (Grafik IV.1.13). Girdi maliyetlerindeki hızlı değişimlerin bazı sektörler arasındaki ticari borç vadelerinin kısılmasına ya da vadeli yerine peşin alıma dönmesine neden olduğu, böylece bu dönemde firmaların daha çok uygun maliyetli banka finansmanına yöneldiği değerlendirilmektedir. Mevcut Rapor döneminde firmaların finansman ihtiyacını etkileyen diğer bir faktör ise stok yatırımları olmuştur. Borsaya kote reel sektör firmalarının toplam stok gelişimleri incelendiğinde, 2021 yılı son çeyreğinden itibaren stok devir hızlarının yavaşladığı ve stokta kalma sürelerinin yükseliş eğiliminde olduğu görülmektedir (Grafik IV.1.14). Salgın döneminde taşımacılık maliyetlerindeki artış, konteyner sıkıntısı nedeniyle tedarik süreçlerindeki aksaklıklar ve girdi maliyetlerindeki yükselişler firmaları hammadde ve ürün stoklarını arttırmaya yöneltmiştir. Bu nedenle firmaların artan stok finansmanı ihtiyacının, uygun finansal koşulların da desteklemesiyle 2021 yılı son çeyreğinden itibaren ticari kredilerdeki ivmelenmede etkili bir faktör olduğu değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.13: Reelleştirilmiş Çek ve Senet Tutarı
(Milyar TL)

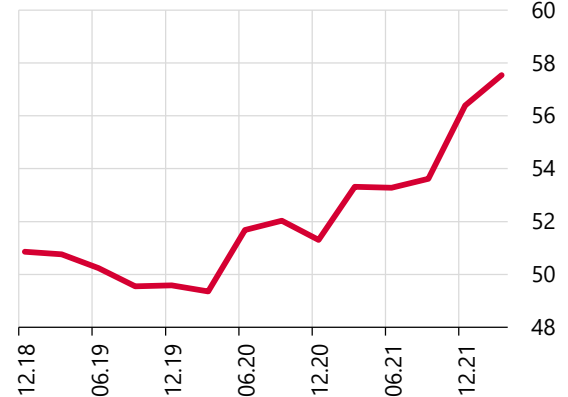

Kaynak: Risk Merkezi, TCMB

Son Gözlem: 03.22

Dipnot: Bankalara ibraz edilen çek ile bankalarca tahsile alınan ticari senet tutarı TÜFE ile reelleştirildikten sonra 3 aylık hareketli ortalaması alınmıştır. 2003 Ocak TÜFE'si 1 olacak şekilde endeksleme yapılmıştır.

Grafik IV.1.14: BIST Firmaları Stokta Kalma Süresi
(Gün)

Kaynak: Finnet

Son Gözlem: 2022Ç1

Dipnot: Borsaya kote 203 firmanın verileri kullanılmıştır. Stokta kalma süresi 365/stok devir hızı, stok devir hızı ise yıllıklandırılmış satış maliyetinin ortalama stoklara oranı olarak hesaplanmaktadır.

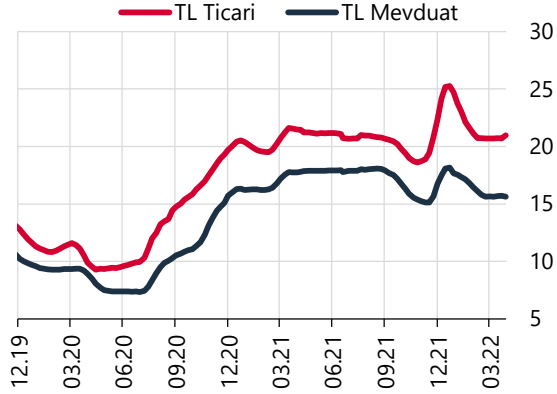
Ticari kredilerin amacına uygun şekilde iktisadi faaliyetle buluşmasını temin etmek amacıyla güçlendirilen makroihtiyati çerçevenin etkileri yakından takip edilmektedir.

Yıllık ve 13 haftalık kredi büyümesi görünümü, reel kredi kullanımları ve kredilerin uzun dönemli eğiliminden farkına ilişkin göstergeler, TL ticari kredilerin tarihsel ortalamasının üzerinde büyüdüğünü göstermektedir. Kredi büyümesinde artan girdi maliyetleri ve ticari borçtaki vadelerin kısılması gibi faktörler etkili olmakla birlikte, son dönem ticari kredilerin bir kısmının spekülasyon amaçları ile kullanıldığı gözlenmektedir. TL ticari kredilerin amacına uygun şekilde iktisadi faaliyetle buluşmasını temin etmek amacıyla makroihtiyati politika setinin güçlendirilmesine karar verilmiştir. Bu çerçevede 23 Nisan tarihinde yapılan duyuruyla KOBİ, tarımsal krediler, ihracat ve yatırım kredileri hariç diğer firmalara kullanılan TL kredilerdeki büyüme nispetinde zorunlu karşılık oranları artırılmıştır. Ayrıca, 28 Nisan tarihinde BDDK tarafından söz konusu krediler için risk ağırlığı da artırılmıştır. Finansal istikrar ve enflasyon görünümüne yönelik risklerin sınırlandırılması ve finansal sistemdeki liralışmanın güçlendirilmesi amacıyla ticari kredi büyümeleri yakından takip edilmekte ve kredilerin yatırımı, ihracatı ve potansiyel büyümeyi destekleyecek şekilde kullanılması önem arz etmektedir. TCMB kaynaklarından finansmanı sağlanacak olan yatırım taahhütlü avans kredileri ile de uzun vadeli yatırımlar, verimli üretim alanları ve ithal ikameci faaliyetler teşvik edilerek kredilerin fiyat istikrarı ve finansal istikrara zarar vermeden amacına uygun şekilde kullanılması temin edilecektir.

TL kredi faizleri, KKM uygulamasının devreye alınmasıyla birlikte 2022 yılında gerilemiştir.

2021 yılı Eylül ayında başlayan politika faiz indirimleri 2021 yılının son çeyreğinde TL mevduat faizlerine düşüş olarak yansırken, fonlama maliyetlerindeki gerileme de genel olarak TL kredi faizlerinin azalmasında etkili olmuştur (Grafik IV.1.15 ve Grafik IV.1.16). Ancak, 2021 yılı Aralık ayında mudilerin döviz talebiyle bankaların TL likidite ihtiyacının artması, TL mevduat ve kredi faizlerinde artışa neden olmuştur. 2021 Aralık ayında, KKM uygulamasının devreye alınmasının döviz kurundaki ve TL mevduat faizlerindeki baskıyı azaltması sonrasında TL mevduat ve kredi faizlerinde normalleşme gözlenmiştir.

Grafik IV.1.15: TL Ticari Kredi ve TL Mevduat Faizleri (4 HHO, %)

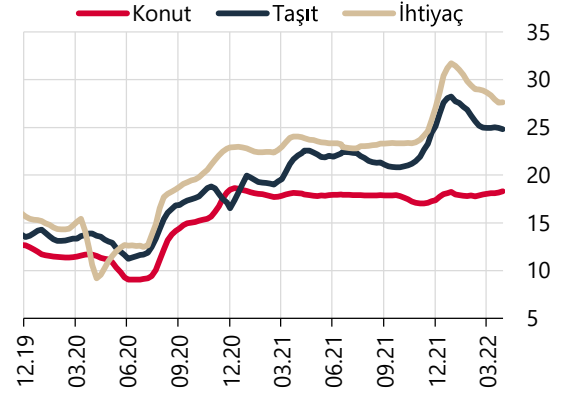

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 29.04.22

Dipnot: TL ticari kredi faizleri kurumsal kredi kartı ve tüzel kişi kredili mevduat hesabı faizleri hariçtir. Büyük firma kredi faizlerinde sıfır faizli krediler de hariç tutulmuştur. TL mevduat faizlerine bankalar arası mevduat faizleri dahil değildir.

Grafik IV.1.16: Tüketici Kredi Faizleri (4 HHO, %)

Kaynak: TCMB

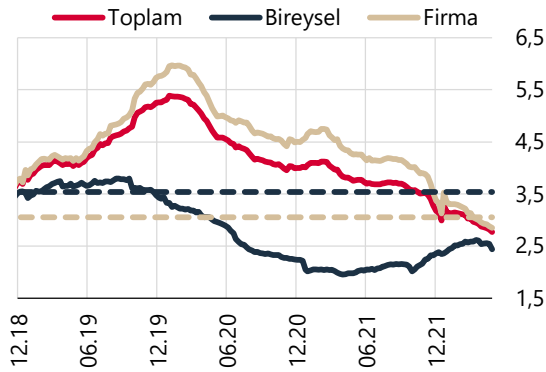
Son Gözlem: 29.04.22

Dipnot: İhtiyaç kredi faizlerinden gerçek kişi kredili mevduat hesabı faizleri hariç tutulmuştur.

IV.1.2 Kredi Riski Gelişmeleri

Güçlü TL kredi kullanımı ve kur etkisi kaynaklı büyüyen kredi bakiyeleri nedeniyle toplam TGA oranı azalırken, kredi sınıflama esnekliklerinin kaldırılmasının TGA oranları üzerindeki etkisi sınırlı olmuştur.

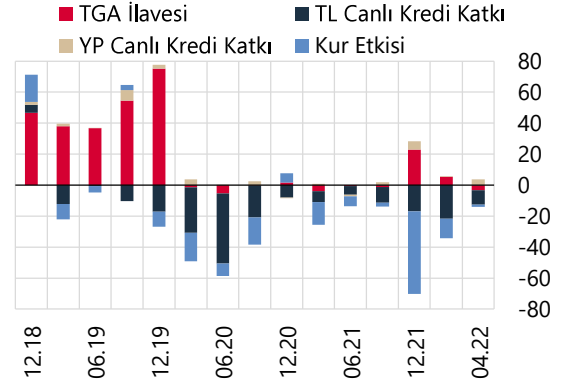
Bankacılık sektörünün toplam TGA oranındaki gerileme eğilimi korunmuştur (Grafik IV.1.17). Toplam TGA oranındaki azalışta firma TGA oranlarındaki gerilemenin belirleyici olduğu, bireysel TGA oranının ise bu dönemde bir miktar yükseldiği görülmektedir. TGA oranı değişimine katkı veren faktörler incelendiğinde, toplam TGA oranındaki gerilemede döviz kuru hareketleri nedeniyle YP kredilerin TL karşılığındaki artış ile TL kredi büyümesinin etkili olduğu izlenmektedir (Grafik IV.1.18). 2021 yılı Eylül ayında kredi sınıflama esnekliklerinin kaldırılması ile TGA ilaveleri de 2021 yılı son çeyreğinde TGA oranına sınırlı olarak artış yönünde etkide bulunmuştur.

Grafik IV.1.17: TGA Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 29.04.22

Dipnot: Kesikli çizgiler, ilgili serilerin 2012-2019 dönemi ortalamasını göstermektedir.

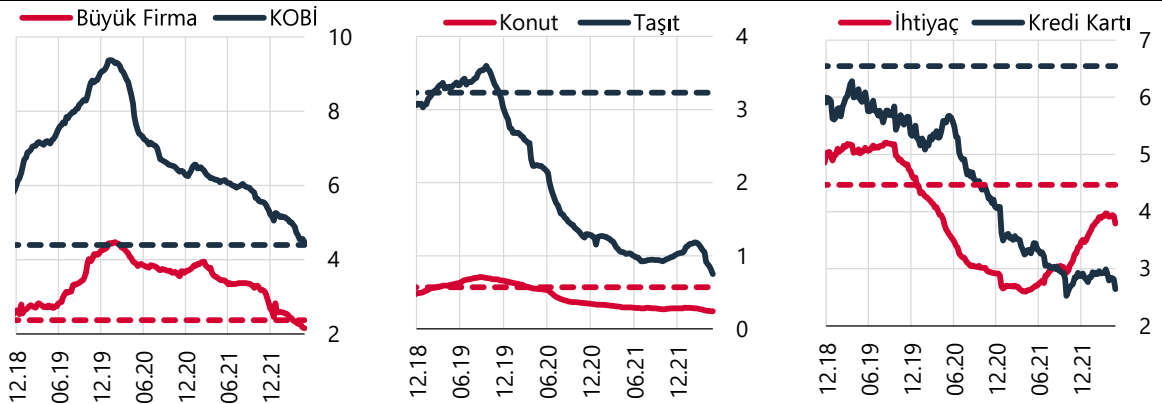
Grafik IV.1.18: TGA Oranı Değişimine Katkılar
(Çeyreklik Toplam Katkılar, bp)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 29.04.22

Dipnot: Katkı kalemleri ilgili çeyrekteki toplam katkı tutarını göstermekte olup, son sütunda 1-29 Nisan toplamı yer almaktadır. Yöntemle ilgili detaylar için bkz. 2018 Kasım Finansal İstikrar Raporu, Kutu IV.1.1

Kasım 2021-Nisan 2022 döneminde firma TGA oranındaki azalış firma ölçeklerine yaygın gerçekleşmiş, büyük firma ve KOBİ TGA oranları sırasıyla yüzde 2,2 ve yüzde 4,5 seviyelerine gerilemiştir. Bu dönemde TGA bakiyesindeki azalışın yanı sıra, TL kredi büyümesi ve kur etkisi büyük firma TGA oranındaki gerilemeyi açıklarken, TGA bakiyesindeki yükselişe rağmen TL kredi büyümesinin KOBİ TGA oranındaki gerilemede daha etkili olduğu görülmektedir. Bireysel TGA oranındaki artış ise büyük ölçüde ihtiyaç kredilerinden kaynaklanmakta olup, mevcut Rapor döneminde ihtiyaç kredisi TGA oranı 54 bp artarak yüzde 3,8'e yükselmiştir. Bu gelişimde salgın döneminde düşük gelirli hanehalkını desteklemek için tabana yaygın şekilde kullanılan temel ihtiyaç destek kredilerindeki TGA dönüşümlerinin 2021 yılı Eylül ayında kredi sınıflama esnekliğinin kaldırılması sonrasında hızlanmasının etkili olduğu değerlendirilmektedir. 2016 yılından sonra azalış eğiliminde olan bireysel kredi kartı TGA oranının 2021 yılı son çeyreğinden itibaren daha yatay bir patikada hareket ettiği görülmektedir. Teminatlı yapıları ve kredi/değer oranı gibi kredi riskliliğini sınırlayan düzenlemelerin etkisiyle konut ve taşıt kredileri diğer bireysel kredilere kıyasla daha düşük TGA oranına sahiptir (Grafik IV.1.19).

Grafik IV.1.19: Kredi Türü Kırılımında TGA Oranları (%)

Kaynak: TCMB

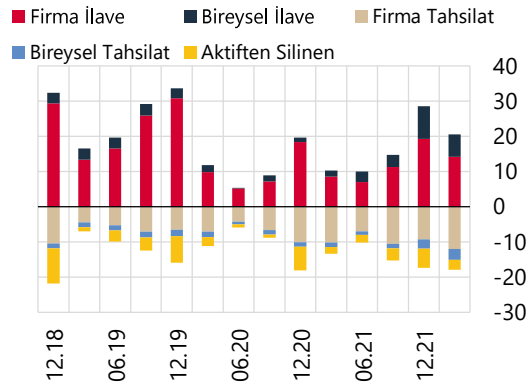
Son Gözlem: 29.04.22

Dipnot: Kesikli çizgiler, ilgili serilerin 2012-2019 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Kredi sınıflama esnekliklerinin kaldırılmasıyla TGA ilaveleri sınırlı ölçüde yükselmekle birlikte TGA tahsilatlarının TGA ilavelerine oranı güçlü seyretmeye devam etmektedir.

Toplam TGA bakiyesi Eylül 2021-Mart 2022 döneminde, kredi sınıflama esnekliklerinin kaldırılmasının etkisiyle 13,9 milyar TL artarak 163 milyar TL seviyesine yükselmiştir. TGA bakiyesindeki artışın 8,1 milyar TL'si bireysel kredilerden, 5,8 milyar TL'si ise firma kredilerinden gelmiştir. 2021 yılı son çeyreğinde, kredi sınıflama esnekliklerinin kaldırılmasının etkisiyle hem firma hem de bireysel TGA ilavelerinin önceki çeyreklere göre arttığı izlenirken, bireysel TGA ilavelerindeki artışın 2022 yılında da devam ettiği görülmektedir (Grafik IV.1.20). TGA'dan yapılan tahsilatlar ise önceki dönemlere benzer seyretmiştir. Aktiften silme/aktif dışına çıkarma işlemleri ağırlıklı olarak büyük firma kredileri kaynaklı gerçekleşerek bu kredilerin TGA bakiyesindeki artışın daha sınırlı olmasında etkili olmuştur. TGA tahsilatlarının TGA ilavelerine oranı kredi sınıflama esnekliklerinin kaldırılmasıyla bir miktar gerilese de halen uzun dönem ortalamasının üzerinde seyretmektedir (Grafik IV.1.21). Salgın döneminde uygun maliyetlerle kullanılan destekleyici kredilerin firmalar ve hanehalkının nakit akışını iyileştirerek TGA ilavelerini sınırladığı, güçlü iktisadi faaliyetin ve varlık fiyatlarındaki yükselişlerin TGA tahsilatlarını desteklediği değerlendirilmektedir. TGA tahsilatlarının TGA bakiyesine oranı ise uzun dönem ortalamasına yakın yatay seyretmektedir.

Grafik IV.1.20: TGA Hareketlerinin Bileşenleri
(Milyar TL)

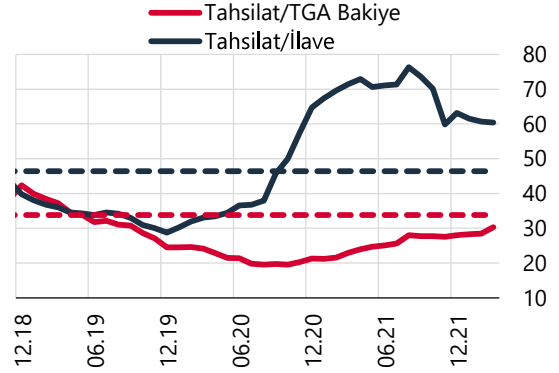

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.22

Dipnot: Tahsilat, ilave ve aktiften silinen serileri için çeyreklik toplamlar alınmıştır. Canlı kredilere geçen tutarlar TGA ilavelerinden çıkarılmaktadır.

Grafik IV.1.21: TGA Tahsilat Oranları (%)

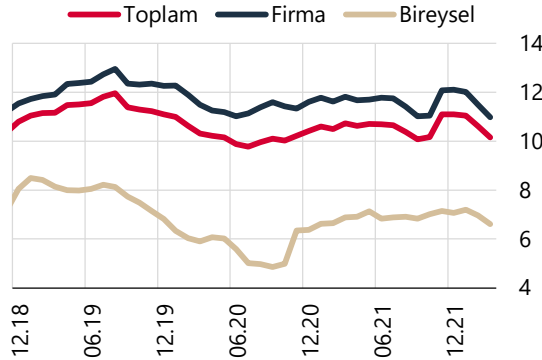
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.22

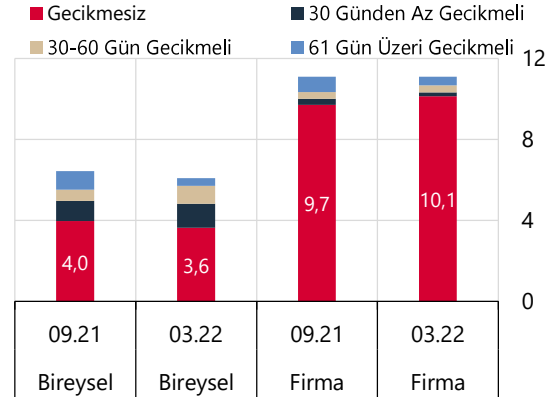
Dipnot: Tahsilat/TGA Bakiye oranı, 12 aylık toplam TGA tahsilatının 12 aylık ortalama TGA bakiyesine oranı olarak hesaplanmıştır. Tahsilat/İlave oranı ise, 12 aylık toplam TGA tahsilatının 12 aylık toplam TGA ilavesine oranını göstermektedir. Kesikli çizgiler, ilgili serilerin 2012-2019 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Yakın izlemedeki kredilerin önemli bir kısmı gecikmesi olmayan kredilerden oluşmakta, bankalar ihtiyatlı bir şekilde yapılandırdıkları kredileri yakın izleme sınıfı altında takip etmektedir.

Bankalar, 2018 yılından itibaren kredilerin sınıflandırılması için TFRS-9 standardını kullanmakta ve gecikmesi olmasa bile, model sonuçlarına göre kredi riskliliğinde önemli derecede artış olan kredileri yakın izlemede sınıflandırmaktadır. 2021 yılı son çeyreğinde toplam ve firma yakın izlemedeki kredi oranında bir miktar artış olduğu görülmektedir (Grafik IV.1.22). Kredi sınıflama esnekliklerinin kaldırılması sonrasında standart nitelikli (1. Grup) kredilerden yakın izlemede sınıflanan kredilere geçişin yanı sıra, döviz kurunun bu dönemde yukarı yönlü hareketi sonrasında görece yüksek YP payına sahip (yüzde 64) yakın izlemedeki kredilerin TL karşılıklarının yükselmesinin bu artışta etkili olduğu değerlendirilmektedir. 2022 yılı Şubat ayı sonrasında ise yakın izlemede sınıflandırılan kredilerin standart nitelikli kredilere geçişi ve güçlü kredi büyümesi nedeniyle yakın izleme oranlarında azalış olduğu görülmektedir. Yakın izlemedeki krediler gecikme durumuna göre incelendiğinde, firma kredilerinde bu kredilerin yüzde 91'inin, bireysel kredilerde ise yüzde 60'ının gecikmesi olmayan kredilerden oluştuğu izlenmektedir (Grafik IV.1.23).

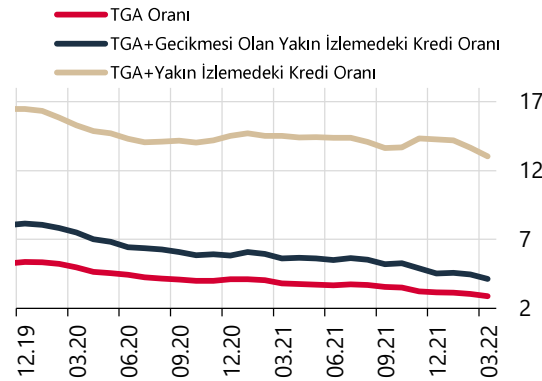
Grafik IV.1.22: Yakın İzlemede Sınıflandırılan Kredilerin Oranı (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 03.22
Dipnot: Seriler, yakın izlemedeki kredilerin brüt kredilere oranını göstermektedir.

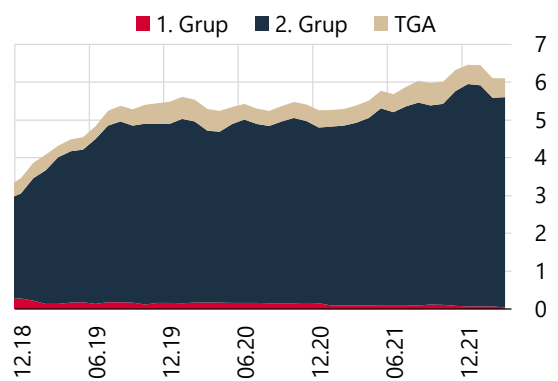
Grafik IV.1.23: Gecikme Durumuna Göre Yakın İzlemede Sınıflandırılan Kredilerin Oranı (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 03.22
Dipnot: Grafikte, gecikme durumuna göre yakın izlemedeki kredilerin brüt kredilere oranı gösterilmektedir.

Borçlunun ödeme performansı kötüleştiğinde yakın izlemedeki krediler TGA'ya dönüşebilmektedir. Bu nedenle yakın izlemedeki kredilerle TGA olan kredilerin toplamının brüt kredilere oranının takibi potansiyel kredi riskliliğinin izlenmesi açısından bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. Bu göstergeye bakıldığında, söz konusu oranın mevcut Rapor döneminde kredi büyümesinin etkisiyle 60 bp gerileyerek yüzde 13 seviyesine geldiği görülmektedir (Grafik IV.1.24). Ancak, yakın izlemedeki kredilerin önemli bir kısmı gecikmesi olmayan kredilerden oluştuğu için sadece gecikmesi olan yakın izlemedeki krediler ile TGA olan kredilerin brüt kredilerdeki oranının, riskli kredilerin izlenmesi açısından daha net bir gösterim olabileceği değerlendirilmektedir. Bu gösterge 2022 yılı Mart ayı itibarıyla yüzde 4,1 seviyesinde olup, mevcut Rapor döneminde gerilemesinde hem TGA hem de gecikmesi olmayan yakın izlemedeki kredi oranındaki düşüş etkili olmuştur.

Grafik IV.1.24: Aktif Kalitesi Görünümü (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 03.22
Dipnot: Aktif kalitesi göstergeleri brüt kredilere oranlanmıştır.

Grafik IV.1.25: Yapılandırılan Kredi Oranı (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 03.22
Dipnot: Seriler yapılandırılan kredilerin brüt kredilere oranını göstermektedir. 1. Grup standart nitelikli krediler, 2. Grup yakın izlemedeki krediler altında izlenen yapılandırılmış kredilerin oranını ifade etmektedir.

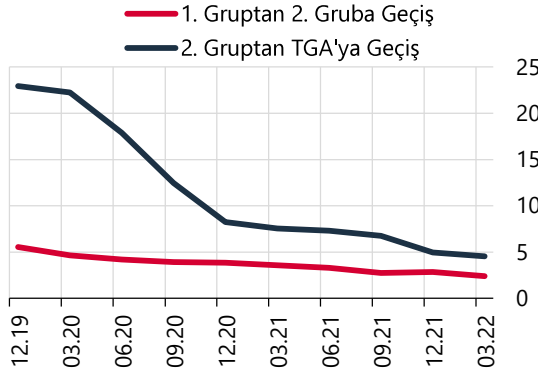
Kredi yapılandırmaları, nakit akışı geçici olarak bozulan ve ödeme güçlüğü yaşayan müşterilerin ödeme performanslarının iyileşmesine katkı vermektedir. Mevcut Rapor döneminde yapılandırılan kredilerin brüt kredilere oranı sınırlı oranda artarak yüzde 6,1 seviyesine yükselmiştir (Grafik IV.1.25). Kredisi yapılandırılan ancak nakit akışı düzelmeyen müşterilerin ödeme performansında tekrar kötüleşme olabilecektir, bu nedenle özellikle canlı krediler

içerisinde sınıflanan yapılandırma işlemleri potansiyel TGA riski açısından yakından izlenmektedir. Ancak, yapılandırılan kredilerin hâlihazırda yüzde 91'i yakın izleme sınıfında, yüzde 8'i TGA sınıfında, çok sınırlı bir kısmı da 1. Grupta izlenmektedir. Bu nedenle, yapılandırılan kredileri bankacılık sektörünün ihtiyatlı bir şekilde sınıflandırdığı ve bu kredilere yüksek karşılık ayırarak olası riskleri sınırlandırdığı değerlendirilmektedir.

Kredilerin yakın izleme ve TGA'ya geçiş olasılıkları salgın öncesi seviyelerinin gerisindeyken, bankalar ihtiyatlı karşılık ayırma politikasını sürdürmektedir.

Kredi sınıfları arasındaki geçiş olasılıkları kredi riskliliğinin izlenmesi açısından takip edilen göstergeler arasında yer almaktadır. Kredi riskliliğindeki kötüleşmeyi izlemek adına özellikle 1. Gruptan 2. Gruba ve 2. Gruptan TGA'ya geçiş olasılıkları takip edilmekte olup, 2022 yılı Mart ayı itibarıyla ticari krediler için bu oranlar sırasıyla yüzde 2,4 ve yüzde 4,6 seviyesindedir (Grafik IV.1.26). Salgın döneminde uygulanan kredi sınıflama esneklikleri ve destekleyici kredi politikalarının müşterilerin geri ödeme performansındaki iyileşmeye katkısıyla bu dönemde geçiş olasılıklarının gerilediği görülmektedir. 2021 yılı son çeyreğinde kredi sınıflama esnekliğinin kaldırılmasıyla geçiş olasılıkları önemli bir değişim göstermemiş olup, geçiş olasılıklarının hala salgın öncesi seviyelerinin gerisinde olmasının bankaların aktif kalitesi görünümünü desteklediği değerlendirilmektedir. Salgın döneminde artan belirsizliklerin de etkisiyle bankalar ihtiyatlı bir şekilde tüm kredi gruplarındaki karşılık oranlarını arttırmışlardır. 2022 yılı Mart ayı itibarıyla bankaların 1. Grup, yakın izleme ve TGA sınıfındaki krediler için karşılık oranları sırasıyla yüzde 0,7, 19,6 ve 80 olarak gerçekleşmiştir (Grafik IV.1.27). Bankaların salgınla birlikte önemli ölçüde artırdıkları karşılıkları yüksek oranda tutmaya devam etmeleri nedeniyle, aktif kalitesi riskleri kaynaklı kârlılık ve sermaye üzerindeki baskının sınırlı olacağı değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.26: Kredi Sınıfları Arası Geçiş Olasılıkları (Ticari Krediler, %)

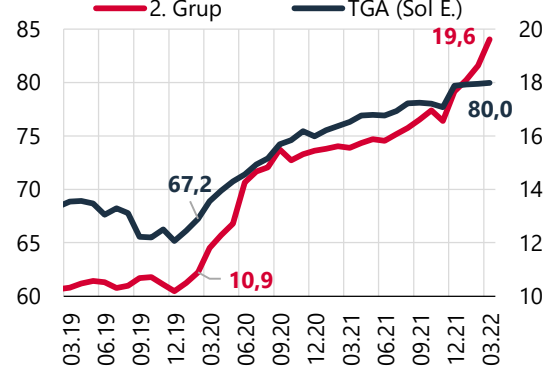

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.22

Dipnot: 1. Gruptan 2. Gruba geçiş olasılığı bir yıllık dönemde 1. Gruptan 2. Gruba geçiş yapan kredi tutarının bir yıl önceki 1. Grup kredi bakiyesine oranı olarak; 2. Gruptan TGA'ya geçiş olasılığı bir yıllık dönemde 2. Gruptan TGA grubuna geçiş yapan kredi tutarının bir yıl önceki 2. Grup kredi bakiyesine oranı olarak hesaplanmıştır. Vergi kimlik numarası raporlanan ticari krediler için analiz yapılmıştır.

Grafik IV.1.27: Kredi Karşılık Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.22

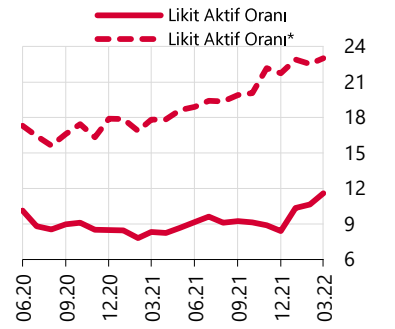
Dipnot: Kredi karşılık oranı, ilgili gruptaki kredinin beklenen zarar karşılığının o gruptaki kredi tutarına oranını ifade etmektedir.

IV.2 Likidite Riski

Bankacılık sektörünün likiditesindeki olumlu görünüm korunmaktadır. Bankaların hâlihazırda yüksek olan YP likiditesine ilave olarak TL likit aktiflerdeki güçlü artış sektörün genel likiditesini desteklemiştir.

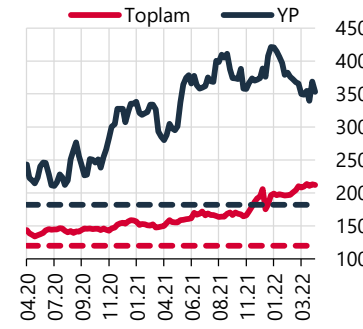
Mevcut Rapor döneminde mevduat büyümesinin gerisinde seyreden kredi büyümesine ilave olarak sistemin fonlama ihtiyacındaki azalışın etkisiyle serbest devlet borçlanma senetlerinde gözlenen yükseliş, sektörün likit aktif portföyünü desteklemiştir. Bu kapsamda bankaların likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı anlamlı şekilde artmıştır (Grafik IV.2.1). Toplam likit aktiflerdeki artış yasal olarak takip edilen ve bankaların kısa vadeli likidite çıkışlarını yönetme kabiliyetini gösteren likidite karşılama oranlarına (LKO) da olumlu yansımıştır. Bu dönemde YP ZK'larda görülen düşüşün etkisiyle gerileyen YP LKO'ya rağmen toplam LKO tarihi yüksek seviyesine ulaşmıştır. Toplam ve YP için hesaplanan yasal rasyolar dikkate alındığında bankaların TL ve YP için kısa vadeli net nakit çıkışlarını yönetebilecek likidite tamponlarının yüksek seyretmeye devam ettiği görülmektedir (Grafik IV.2.2). TCMB destekli KKM uygulaması, YP mevduat hesabı olan müşterilerin TL mevduat hesaba dönüşümünü sağlayarak bankaların mevcut YP likit aktiflerinden bir çıkışa neden olmaktadır. Bu kapsamda sektörün TCMB destekli KKM uygulaması ile ihtiyaç duyduğu döviz likiditesini ağırlıklı olarak YP ZK'lar, TCMB taraflı para takası işlemleri ve yurt dışı muhabir bankalardaki serbest hesapları ile karşıladığı görülmektedir. Nitekim mevcut Rapor döneminde her üç kalemden oluşan oranlarda bir azalma gözlenmektedir (Grafik IV.2.3).

Grafik IV.2.1: Likit Aktiflerin Toplam Aktifler İçindeki Payı (%)

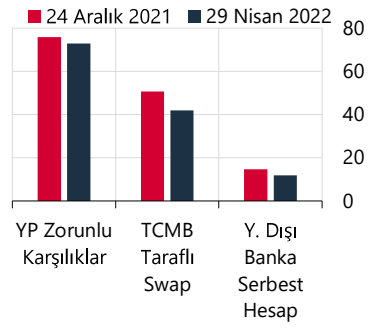
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 03.22
Dipnot: Likit Aktif Oranı=(Nakit Değerler+Yurt Dışı Bankalar Serbest Hesabı+Serbest DBS+Ters Repo Alacakları+ Takasbank ve BİST Interbank Piyasası) / Aktifler. Likit Aktif Oranı*=(Nakit Değerler+Yurt Dışı Bankalar Serbest Hesabı+Serbest DBS+Zorunlu Karşılıklar) / Aktifler. Serbest DBS=Teminata ve repo işlemine konu olmayan kamu borçlanma senetleri.

Grafik IV.2.2: Toplam ve YP Likidite Karşılama Oranları (4 HHO, %)

Kaynak: TCMB
Dipnot: KYB'ler hariçtir. Konsolide olmayan raporlamalar kullanılmıştır. YP ve toplam LKO'lar için yasal alt limitler sırasıyla yüzde 100 ve 80 olarak uygulanmaktadır. Kesikli çizgiler her bir serinin 2014-2019 dönemindeki ortalamasını temsil etmektedir.

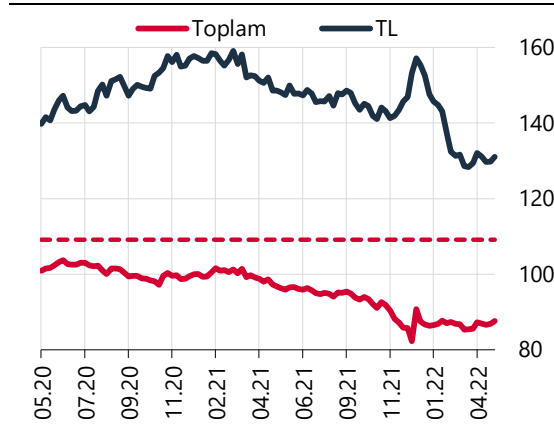
Grafik IV.2.3: Seçilmiş Likit Varlık Kalemlerindeki Değişim (Milyar ABD Doları)

Son Gözlem: 29.04.2022

Bankacılık sektörünün önemli likidite göstergelerinden olan Kredi/Mevduat (K/M) oranındaki gerileme devam ederken, KKM uygulamasının desteğiyle TL K/M oranı iyileşmiştir.

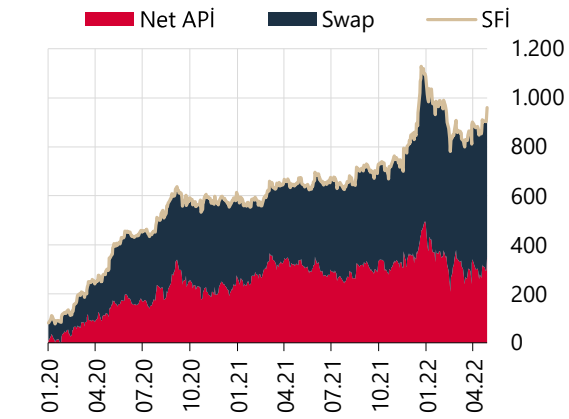
29 Nisan 2022 itibarıyla sektörün K/M oranı yüzde 88'e gerilemiştir (Grafik IV.2.4). Mevcut Rapor döneminde mevduatın kredilerden hızlı büyümesi K/M oranının düşmesinde rol oynamıştır. Ayrıca mevduat ve kredi dolarizasyon oranları arasındaki farkın son yıllarda açılması nedeniyle K/M oranının kur gelişmelerine duyarlılığı artmıştır. Nitekim mevcut Rapor döneminde döviz kurunda gözlenen yükseliş de toplam K/M oranının gerilemesinde rol oynamıştır. K/M oranının yüzde 100'ün altında seyretmesi ve kredilerin, istikrarlı fonlama aracı olan mevduat ile fonlanması sektörün uzun vadeli likidite görünümünü desteklemektedir. Aralık ayının ilk yarısında artan mevduat dolarizasyonu nedeniyle yüzde 157'ye ulaşan TL K/M oranı KKM uygulaması sonrasında TL mevduatta görülen güçlü artışın da etkisiyle yüzde 130 seviyesine hızlı bir şekilde gerilemiştir. KKM uygulaması sonrasında TL mevduat güçlü bir şekilde artarken, YP mevduat gerilemiş ve TL K/M oranındaki düşüş ile birlikte sistemin TL fonlama ihtiyacı azalmıştır (Grafik IV.2.5).

Grafik IV.2.4: Kredi/Mevduat Oranı (%)

Kaynak: TCMB

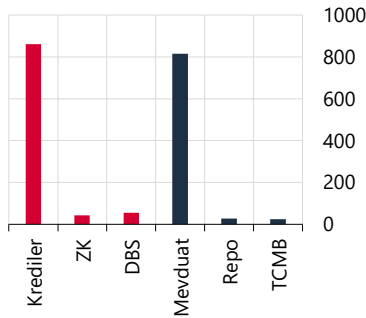
Son Gözlem: 29.04.22

Dipnot: KYB'ler hariç hesaplanmıştır. Bankalara kullanılan krediler ile bankalar mevduatı dışlanmıştır. Donuk alacaklar kredilere dâhil edilmiştir. Kesikli çizgi, toplam K/M oranının 2011-2018 dönemindeki ortalamasını temsil etmektedir.

Grafik IV.2.5: Sistemin Fonlama İhtiyacı (Milyar TL)

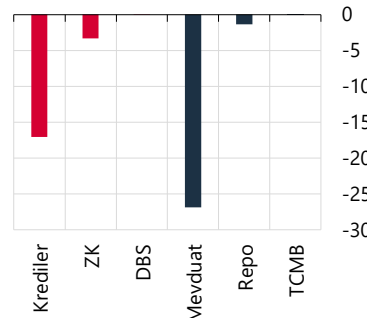
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 29.04.22

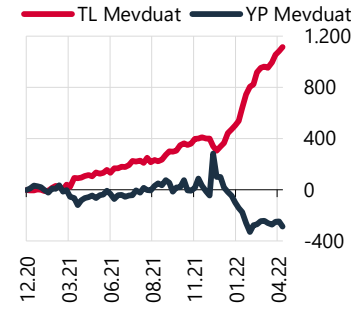
Grafik IV.2.6: Aktif ve Pasif YP Kalemlerdeki 2021 Eylül Ayına Göre Değişimler (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Dipnot: Aktif ve pasif kalemler farklı renklerle sınıflandırılmıştır. DBS, gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan kamu borçlanma senetleri ile repo işlemine konu menkul değerleri temsil etmektedir. İlgili kalemlerin 24 Eylül 2021 - 29 Nisan 2022 arasındaki değişim tutarlarına yer verilmiştir.

Grafik IV.2.7: Aktif ve Pasif YP Kalemlerdeki 2021 Eylül Ayına Göre Değişimler (Milyar ABD Doları)

Dipnot: Aktif ve pasif kalemler farklı renklerle sınıflandırılmıştır. DBS, gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan kamu borçlanma senetleri ile repo işlemine konu menkul değerleri temsil etmektedir. İlgili kalemlerin 24 Eylül 2021- 29 Nisan 2022 arasındaki değişim tutarlarına yer verilmiştir. Toplam aktif ve pasif değişimlerindeki farklılık bilanço dışı işlemlerle karşılanmıştır.

Grafik IV.2.8: 2020 Aralık Ayına Göre Mevduattaki Değişim (Milyar TL)

Son Gözlem: 29.04.2022

Dipnot: Değerler 2020 yılı sonundan itibaren değişimleri göstermektedir. YP mevduat serisi, YP mevduatın ABD doları karşılığı haftalık değişiminin ilgili haftadaki ortalama ABD doları kuru ile elde edilmiş TL karşılığıdır.

TCMB ve Hazine destekli KKM uygulamaları bankacılık sektörü bilançolarında TL payının artmasına önemli katkı sunmuştur.

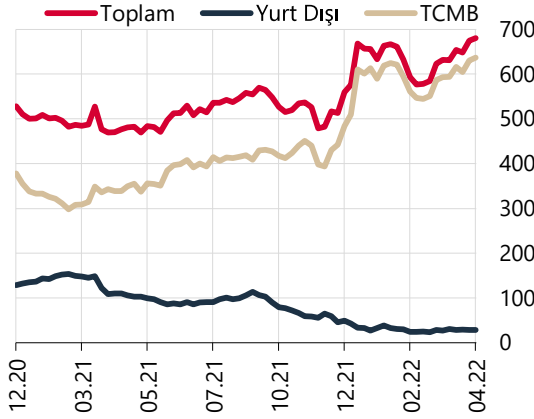
TCMB destekli KKM uygulaması ile birlikte bankaların TL cinsi varlık ve yükümlükleri artarken, YP cinsi varlık ve yükümlükleri azalmıştır (Grafik IV.2.6 ve Grafik IV.2.7). Bu dönemde yaşanan ters para ikamesi süreci nedeniyle YP mevduatta gerileme, TL mevduatta ise güçlü artış yaşanmıştır (Grafik IV.2.8). Benzer geçiş daha düşük tutarlarda olmakla birlikte kredilerde de yaşanmıştır. Dolayısıyla "Liralaşma" stratejisi kapsamında mevduat ve kredilerde yaşanan

güçlü ters para ikamesi süreci, bankaların varlık ve yükümlüklerinde TL kalemlerin payının iyileşmesine katkı sunmuştur.

Bankacılık sektörü varlık ve yükümlükleri arasındaki para birimi uyumsuzluğunu ağırlıklı olarak TCMB tarafı para takası işlemleri ile yönetmeye devam etmektedir.

2021 yılı Aralık ayının ilk yarısına kadar artan mevduat dolarizasyonunun da etkisiyle sektörün TL para takası işlemi ihtiyacı artmıştır. KKM uygulaması sonrasında ise mevduatta yaşanan güçlü ters para ikamesi sürecinin de katkısıyla gerileyen toplam net TL para takası işlem bakiyesi bir miktar yükselmiştir. 29 Nisan 2022 itibarıyla sektörün net TL para takası fonlama tutarı 680 milyar TL olup, bu işlemlerin yüzde 94'ü TCMB ile yapılmaktadır (Grafik IV.2.9 ve Grafik IV.2.10).

Grafik IV.2.9: Net TL Para Takası İşlem Tutarlarının Gelişimi (Milyar TL)

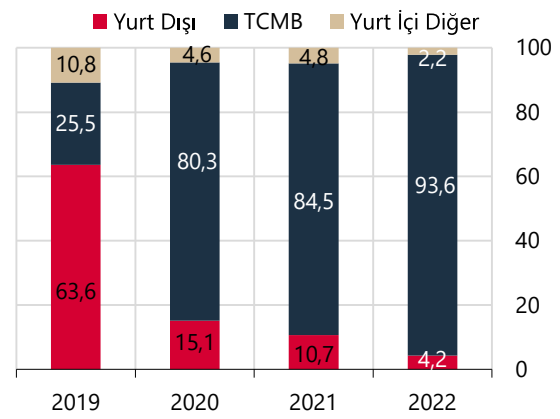

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 29.04.22

Dipnot: Net TL para takası işlem tutarı, bankaların para takası işlemi yoluyla spotta sağladığı net TL fonlama tutarını göstermektedir.

Grafik IV.2.10: Net TL Para Takası İşlem Paylarının Gelişimi (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 29.04.22

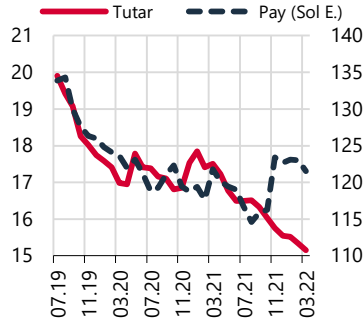
Dipnot: Her bir yıl için son 3 ayın ortalaması raporlanmıştır. 2022 yılı için ise son veri dikkate alınmıştır.

Küresel ekonomik gelişmelerin yanı sıra artan jeopolitik risklere rağmen sektörün yurt dışı finansmana erişim kabiliyeti yüksek seyretmektedir.

2019 yılı Haziran ayında yaklaşık 140 milyar ABD dolarına ulaşan sektörün toplam dış borcu, son veri itibarıyla 111 milyar ABD dolarına kadar gerilemiştir (Grafik IV.2.11).¹ Bu dönemde bankaların yükümlülük kompozisyonunda mevduatın ve yurt içi kaynakların payı artarken, küresel gelişmelere duyarlılığı nedeniyle kırılganlığı görece yüksek olan yurt dışı borçların payı azalmıştır. Mevcut Rapor döneminde ise kur kaynaklı olarak yurt dışı YP kaynakların toplam yükümlülükler içindeki payı yüzde 16'dan yüzde 17'ye yükselmiştir. 2022 yılı Mart ayı itibarıyla bankaların dış borç yenileme oranı yüzde 91 civarında hareket ederken, hâlihazırda güçlü döviz likiditesi mevcudu altında bankaların ağırlıklı olarak yüksek maliyetli uzun vadeli dış borçlarını kapatma eğiliminde oldukları görülmektedir (Grafik IV.2.12). Dış borçların ortalama kalan vadesi 35 ay olup, yataya yakın seyretmektedir (Grafik IV.2.13).

¹ Bahse konu tutar parite etkisinden arındırılmış dış borç miktarını göstermekte olup, parite etkisinden arındırılmamış tutar 107 milyar ABD doları seviyesindedir.

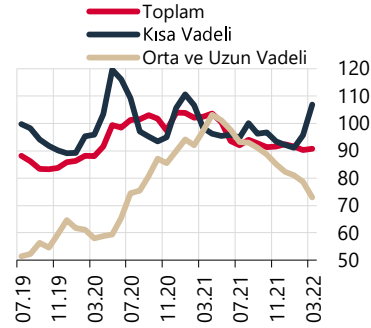
Grafik IV.2.11: Dış Borç Bakiyesi ve Yabancı Kaynaklar İçindeki Payı (Milyar ABD Doları, %)

Kaynak: TCMB, MKK

Dipnot: Tutar parite etkisinden arındırılmıştır. Euro cinsi dış borçların ABD doları karşılığı 2018 Haziran ayı parite değeriyle yeniden hesaplanmıştır. Yabancı kaynaklar, özkaynaklar dışındaki yükümlülükleri temsil etmektedir.

Grafik IV.2.12: Dış Borç Yenileme Oranı (%)

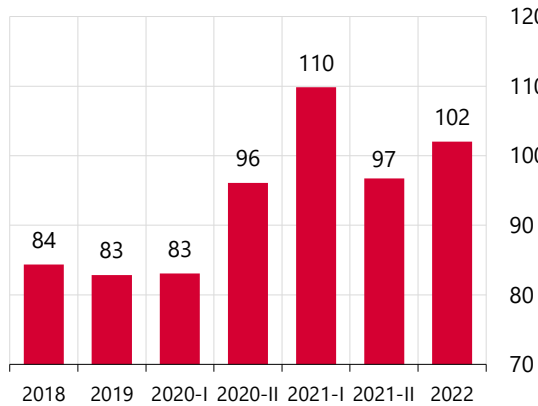
Dipnot: Dış borç yenileme oranı, menkul kıymet ihraçları dâhil toplam yurt dışı yükümlülük kullanım ve geri ödeme tutarlarının toplam için 6, kısa vade için 3, uzun vade için 12 aylık hareketli toplamları üzerinden hesaplanmıştır.

Grafik IV.2.13: Toplam Dış Borçların Vadesi (Kalan vade, Ay)

Son Gözlem: 03.22

Grafik IV.2.14: Sendikasyon Kredilerinde Dış Borç Yenileme Oranı (%)

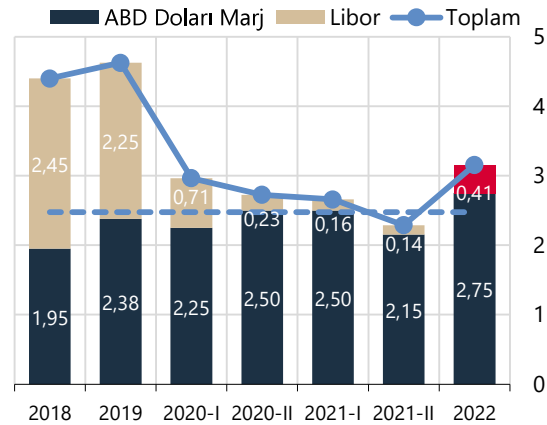

Kaynak: TCMB, KAP

Son Gözlem: 26.05.22

Dipnot: 2020-I ve 2021-II sırasıyla Ocak-Temmuz ile Ağustos-Aralık, 2021-I ve 2021-II sırasıyla Ocak-Eylül ile Ekim-Aralık dönemlerini temsil etmektedir. Dış borç yenileme oranı, belirtilen dönemlerdeki toplam kullanım ve geri ödeme tutarlarının oranı olarak hesaplanmıştır.

Grafik IV.2.15: Sendikasyon Kredisi Maliyet Marjlarının Gelişimi (%)

Kaynak: KAP

Son Gözlem: 26.05.22

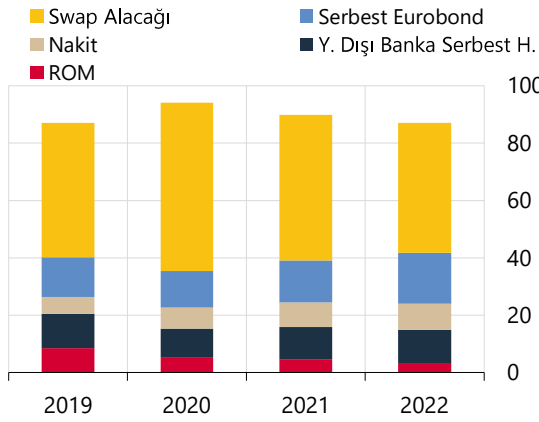
Dipnot: KYB'ler hariç büyük ölçekli 10 banka için hesaplanmıştır. ABD doları marj, ABD doları cinsi temin edilen sendikasyon kredilerinde Libor referans faiz oranına ek olarak uygulanan faiz oranını göstermektedir. 2022 yılında esas alınacak SOFR oranı için 1 aylık ortalama SOFR gösterilmiştir. 2020-I ve 2020-II sırasıyla Nisan-Mayıs ile Temmuz-Aralık, 2021-I ve 2021-II sırasıyla Nisan-Temmuz ile Ekim-Kasım sendikasyon dönemlerini temsil etmektedir. Kesikli çizgi, toplam maliyetin 2014-2019 dönemindeki ortalamasını temsil etmektedir.

Bankalar sendikasyon kredilerini yüksek oran ve görece uygun maliyetlerle yenilemeye devam etmektedir (Grafik IV.2.14 ve Grafik IV.2.15). 2018 - 2019 dönemine göre 2020 yılı ikinci yarısından itibaren sendikasyon kredilerinin yenileme oranı artarken maliyetler gerilemiştir. 2022 yılının ilk sendikasyon döneminde ise ilk işlemler yüzde 100 ve üzerinde oranlarla yenilerken, diğer işlemlerde de yenileme oranının yüzde 100 seviyesine yakın gerçekleşeceği öngörülmektedir. Küresel referans faizlerin gelişiminin yanı sıra marjlardaki kısmi artış nedeniyle maliyetler 2021 yılı ikinci yarısına göre yaklaşık 90 baz puan artmıştır. Dolayısıyla sendikasyon kredilerindeki yenileme performansı sektörün dış finansmana erişim kabiliyetinin seyrine dair olumlu sinyaller vermektedir.

Sektörün yurt dışı finansman temininde yaşayabileceği olası şoklara karşı güçlü YP likidite tamponları bulunmaktadır.

2022 yılı Mart ayı itibarıyla sektörün 1 yıl içerisinde vadesi dolacak YP dış borcu 59 milyar ABD doları, mevcut YP likit aktifleri 44 milyar ABD doları, swap işlemlerinde kullanılan YP varlık dâhil edildiğinde 85 milyar ABD doları seviyesindedir (Grafik IV.2.16). Bahse konu likit aktiflerin dış borcu karşılama oranı yüzde 75 olup, tarihsel ortalamaya yakın seyretmektedir (Grafik IV.2.17). TCMB destekli KKM uygulaması sonrasında bankaların ortaya çıkan YP likidite ihtiyacı nedeniyle sektörün yurt dışı muhabir bankalardaki serbest hesaplarında sınırlı miktarda düşüş yaşanmıştır. Ayrıca ROM'da döviz tesis imkânının kaldırılması nedeniyle ROM'da tutulan YP varlık tutarı azalmıştır. Fakat nakit ve serbest eurobond portföyündeki artış nedeniyle mevcut Rapor döneminde bankaların toplam YP likit varlıkları sınırlı da olsa artmıştır. Bankaların ayrıca 41 milyar ABD doları tutarında 1 yıl içinde vadesi dolacak net TL para takası işlemleri kaynaklı YP varlığı bulunmaktadır. Bahse konu varlık dâhil edildiğinde ise sektörün kısa vadeli YP dış borç karşılama oranı tarihsel ortalamanın üzerindeki bir seviye olan yüzde 145'e yükselmektedir.

Grafik IV.2.16: YP Likit Aktifler (Milyar ABD Doları)

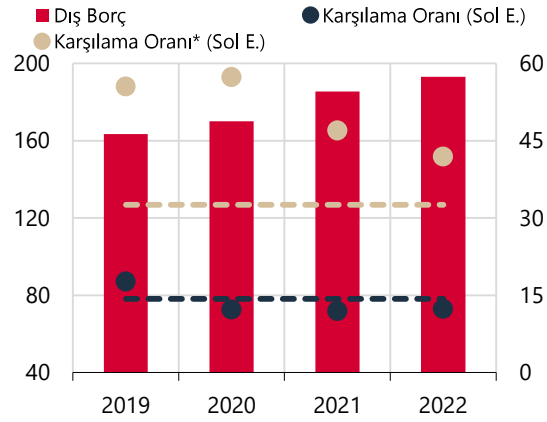

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.22

Dipnot: YP likit aktifler, ROM kapsamında tutulan rezervler ile nakit değerler, yurt dışı bankalar nezdindeki serbest hesaplar ve serbest eurobondlardan oluşmaktadır ve ay sonu kurları ile hesaplanmıştır. Swap alacağı, 1 yıl içinde vadesi dolacak net TL para takası işlemleri kaynaklı YP varlıkları göstermektedir. Her bir yıl için son 3 ayın ortalaması raporlanmıştır.

Grafik IV.2.17: Kısa Vadeli YP Dış Borç ve Karşılama Oranı (Milyar ABD Doları, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.22

Dipnot: Dış borç, 1 yıl içinde vadesi dolacak YP cinsi dış borçları temsil etmekte olup, bankaların kısa vadeli dış borç stokundan DTH ve TL mevduat hesapları hariç tutularak hesaplanmaktadır. Karşılama oranı, Grafik IV.2.16'da belirtilen swap alacağı hariç YP likit aktiflerin dış borca oranını göstermektedir. Karşılama oranı* serisi hesaplanırken, likit aktiflere 1 yıl içinde vadesi dolacak net TL para takası tutarı (swap alacağı) da dâhil edilmiştir. Her bir yıl için son 3 ayın ortalaması raporlanmıştır. Kesikli çizgiler karşılama oranlarının 2014-2019 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Son dönemde gelişmiş ülke merkez bankalarının para politikası duruşundaki sıkılaştırıcı yönde verilen sinyaller ve artan jeopolitik riskler çerçevesinde sektörün dış borç yenileme kabiliyetinin gelişimi ve yaşanabilecek şoklara karşı bulundurduğu likidite tamponları önem kazanmıştır. 2018 yılından itibaren sektörün dış borcu istikrarlı bir azalış eğilimine girmiş ve toplam yükümlülükler içindeki payı gerilemiştir. Dolayısıyla yurt dışı borçların yenilenmesi kaynaklı risklerin etki alanı önceki benzer dönemlere göre azalmıştır (Tablo IV.2.1). Ayrıca bu dönemde bankaların YP likit aktifleri azalmakla birlikte para takası işlemlerinde kullanılan YP varlıklar dâhil edildiğinde toplam YP varlıkların seviyesinin ve dış borç karşılama oranının yüksek seyrettiği görülmektedir. Ek olarak, YP yükümlülüklerine uygulanan ZK oranlarının ve ZK'ya tabi YP yükümlülüklerin artması nedeniyle bankalar tarafından TCMB'de tutulan YP ZK'ların önceki dönemlere göre kayda değer ölçüde arttığı görülmektedir. Dolayısıyla, sektörün dış borçlarının tutarı önceki dönemlere göre gerilerken YP likit varlıkları güçlü seyrini sürdürmektedir. Bu durum ise olası şoklara karşı sektörün dış finansman gelişmelerine olan duyarlılığını sınırlayacaktır. Ayrıca, önceki dönemlere göre dış borçların vadesinin kayda değer ölçüde uzamış olması, sektörün konjonktürel gelişmelere olan direncini destekleyecektir.

Tablo IV.2.1. Seçilmiş Likidite Göstergelerinin Gelişimi

	2013 Mayıs	2018 Haziran	2022 Mart
YP Dış Borç (Milyar ABD doları)	127	164	107
KV YP Dış Borç (Milyar ABD doları)	69	70	59
YP Likit Aktif* (Milyar ABD doları)	58	48	44
YP Likit Aktif** (Milyar ABD doları)	68	88	85
KV Borç Karşılama Oranı* (%)	85	69	75
KV Borç Karşılama Oranı** (%)	99	126	145
Dış Borç Ortalama Kalan Vade (Ay)	32	37	35
YP Zorunlu Karşılıklar (Milyar ABD doları)	28	42	72

Kaynak: TCMB

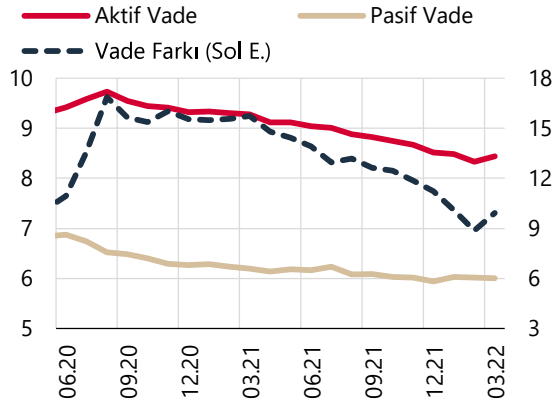
Dipnot: (*) YP likit aktifler, ROM kapsamında tutulan rezervler ile nakit değerler, yurt dışı bankalar nezdindeki serbest hesaplar ve serbest eurobondlardan oluşmaktadır. (**) Ek olarak, 1 yıl içinde vadesi dolacak net TL para takası tutarı likit aktiflere ilave edilmiştir. 2013 Mayıs ayı, Fed tarafından miktarsal genişleme programının kademeli olarak sonlandıracağına dair verilen sinyalin tarihini temsil etmektedir.

IV.3 Faiz ve Kur Riski

TL ve YP cinsi aktif ve pasifler arasındaki vade uyumsuzluğu belirgin ölçüde iyileşmiştir.¹

Banka yükümlülüklerinin ortalama vadesinde salgın döneminin yarattığı belirsizlikle başlayan gerileme, 2021 yılı Aralık ayı itibarıyla durağanlaşmış, sonrasında bir miktar artmıştır. Aralık 2021 tarihinde 5,8 aya gerileyen pasiflerin ağırlıklı ortalama vadesi, KKM ürünlerinin devreye alınması ile birlikte mevduat vadelerinde görülen uzama neticesinde 6 ayı aşmıştır. Pasiflerin ağırlıklı ortalama vadesinde görülen azalışta fonlama kompozisyonunda mevduat ve para piyasası gibi daha kısa vadeli araçların payının yükselmesi, ihraç edilen menkul kıymetler ve sermaye benzeri borçların payının gerilemesi ve türev yükümlülüklerin vadelerinin kısalması etkili olmuştur. TL cinsinden faize duyarlı aktiflerin ağırlıklı ortalama vadesi, sabit faizli kredilerin ortalama vadesinde gerçekleşen azalışın yanı sıra kredi ve menkul kıymetlerde değişken faizli ürünlerin payının artmasının katkısıyla, aynı dönemde 1,2 ay azalarak 13,3 ay seviyesine gerilemiştir. Böylelikle mevcut Rapor döneminde vade farkı 1 ay azalmıştır (Grafik IV.3.1). Ayrıca, bankaların temel olarak menkul kıymet ve türev ürün portföylerindeki değişimler sebebiyle, YP cinsi faize duyarlı aktiflerin ağırlıklı ortalama vadesi bir önceki Rapor döneminden bu yana 0,8 ay artmış ve 17-18 ay bandında seyretmiştir. YP cinsi pasiflerin ağırlıklı ortalama vadesi sınırlı ölçekte artış kaydetmiştir (Grafik IV.3.2).

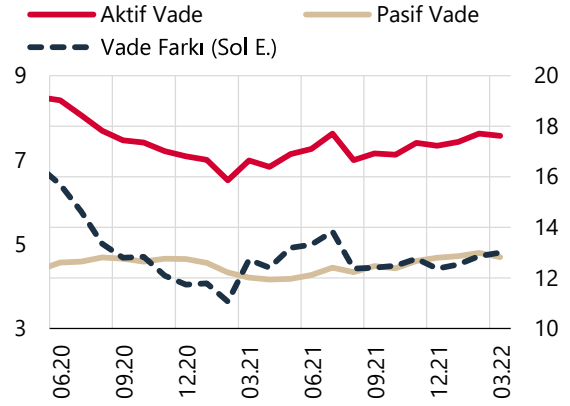
Grafik IV.3.1: Faize Duyarlı TL Aktif ve Pasiflerin Ağırlıklı Ortalama Vadesi (Ay)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.22

Grafik IV.3.2: Faize Duyarlı YP Aktif ve Pasiflerin Ağırlıklı Ortalama Vadesi (Ay)

Kaynak: TCMB

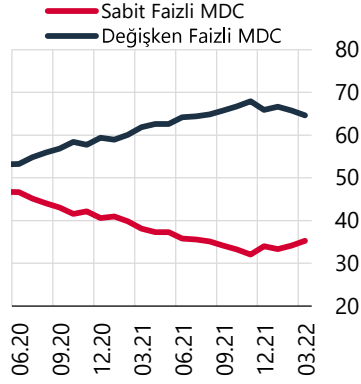
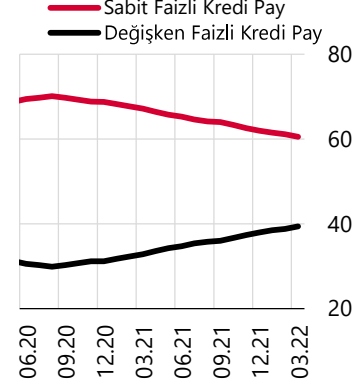
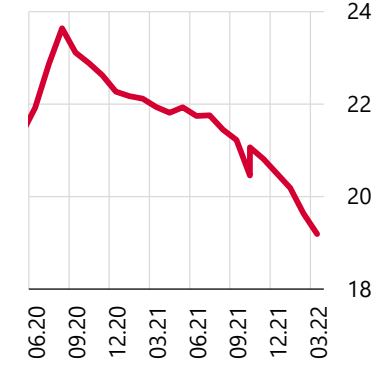
Son Gözlem: 03.22

Dipnot: Bankacılık hesabı aktif ve pasif kalemleri ile hesaplanmıştır. Ortalama vade farkı, aktif ortalama vadesinden pasif ortalama vadesi çıkarılarak elde edilmiştir.

Bankaların sabit faizli kredilerinin vadeleri kısalırken, değişken faizli kredi ve menkul kıymetlerinin payının artması, faize duyarlı aktif ve pasif arasındaki vade uyumsuzluğunu azaltmıştır.

Bankalar 2020 yılının Haziran ayından itibaren aktiflerindeki değişken faizli ürünlerin oranını belirgin ölçüde artırırken, sabit faizli kredilerin de vadeleri kısalmıştır. (Grafik IV.3.3, Grafik IV.3.4 ve Grafik IV.3.5). Bir önceki Rapor dönemi ile karşılaştırıldığında değişken faizli TL menkul kıymetlerin payı yataya yakın hareket etmiş, TL kredilerde değişken faizlilerin payı artarken, sabit faizli TL kredilerin vadelerindeki kısalma sürmüştür.

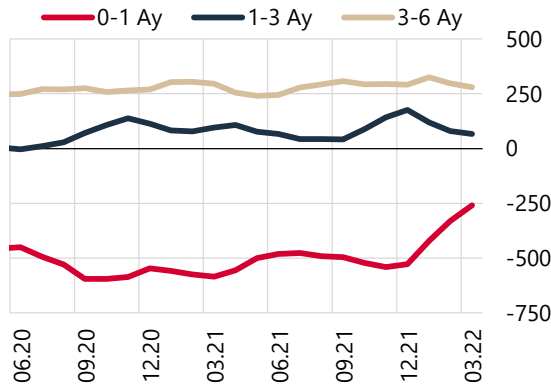
¹ Faiz riskine yönelik analizlerde katılım bankaları hariç sektör verileri kullanılmıştır.

Grafik IV.3.3: TL Menkul Değerlerin Faiz Yapısına Göre Dağılımı (%)**Grafik IV.3.4: TL Kredilerin Faiz Yapısına Göre Dağılımı (%)****Grafik IV.3.5: TL Kredilerin Ortalama Vadesi (Ay)**

Kaynak: TCMB

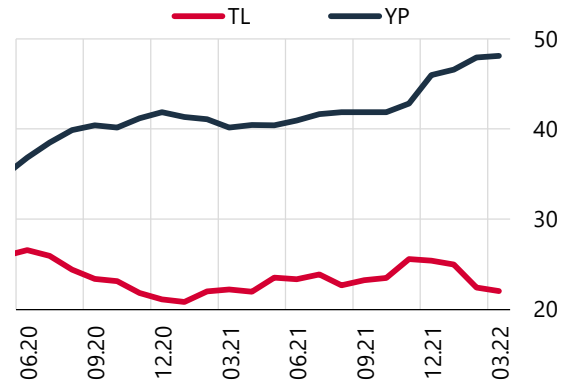
Son Gözlem: 03.22

Bankalar, yeniden fiyatlama dönemine göre, kısa vadede faize duyarlı negatif pozisyon taşıırken, uzun vadede pozitif pozisyon taşımaktadırlar. Bankaların TL faiz değişimlerine duyarlılıklarının temelini oluşturan 1 aya kadar vadedeki açık pozisyonu KKM ürünlerinde vadenin 3 ay ve üzeri olmasının katkısıyla 236 milyar TL azalarak 259 milyar TL seviyesine gerilerken, 3-6 ay arası vade dilimindeki fazla pozisyonları sınırlı azalmıştır (Grafik IV.3.6). Sektörün faize duyarlı açık pozisyonunda gerçekleşen iyileşme, bankacılık sektörünün faiz değişimine olan duyarlılığının azalmasına katkı vererek bankaların maruz kaldığı faiz riskini sınırlamaktadır. Ayrıca, mevduatın vade yapısının daha kısa olması nedeniyle maruz kalınan yeniden fiyatlama riski, vadesiz mevduat paylarının TL'de yüzde 22, YP'de 48,1 ile yüksek seyretmesi nedeniyle bir miktar sınırlanmaktadır (Grafik IV.3.7). Ancak önceki Rapor dönemine göre bakıldığında TL vadesiz mevduat payında yukarı yönlü eğilimin terse döndüğü TL vadesiz mevduat payının bir miktar gerilediği gözlenmektedir. YP vadesiz mevduatın payı vadeli YP mevduatın dönüşüm hesapları kaynaklı olarak azalmasının bir sonucu olarak artmaya devam etmiştir.

Grafik IV.3.6: Vade Dağılımında TL Cinsinden Yeniden Fiyatlama Boşluk (Gap) Analizinin Gelişimi (Milyar TL, 3 Aylık HO)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.22

Grafik IV.3.7: Vadesiz Mevduat Payının Gelişimi (%)

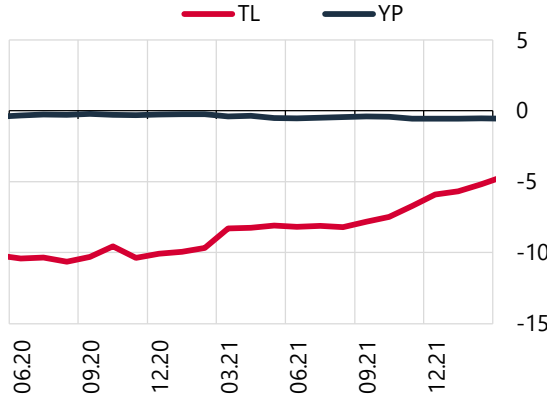
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.22

Bankaların vade uyumsuzluğu ve bilanço yapısı sebebiyle maruz kaldığı TL faiz riski, önemli ölçüde azalmıştır.

Sektörün faize duyarlı bankacılık hesabı, yeniden fiyatlama nedeniyle de faiz riskine maruz kalabilmektedir. Duyarlılık analizi bankacılık hesabının faiz şoklarına karşı olan duyarlılığının kademeli olarak azaldığını ortaya koymaktadır. TL faizlerde yaşanabilecek 500 baz puan düzeyindeki şokun negatif etkisi 2020 yıl sonunda özkaynaklarının yüzde 10'u düzeyindeyken 2022 Mart ayı itibarıyla yüzde 4,6 seviyesine gerilemiştir (Grafik IV.3.8).² Banka bilançolarının YP faiz riskine karşı duyarlılığı ise sınırlı düzeydedir. USD/EUR faiz oranlarında 200 baz puanlık bir artışın banka özkaynaklarında oluşturacağı kaybın yasal özkaynaklara etkisi yüzde 1 seviyesinin altında kalmaktadır. Bankalar, YP faiz riskine karşı korunmak için türev ürünleri etkin şekilde kullanmaktadır. Sektörün faiz şokuna karşı dayanıklı bir bilanço yapısına sahip olduğu değerlendirilmektedir. Bir önceki Rapor döneminde sektörün aktif büyüklüğünün yüzde 28'ine sahip bankaların duyarlılığı yüzde 10'un üzerindeyken; mevcut Rapor döneminde faiz şoku sonucunda yüzde 10 üzerinde özkaynak kaybı yaşayan banka kalmamıştır (Grafik IV.3.9). Faiz duyarlılığı özkaynağının yüzde 5'inden daha düşük olan banka payı ise artış sergilemiştir.

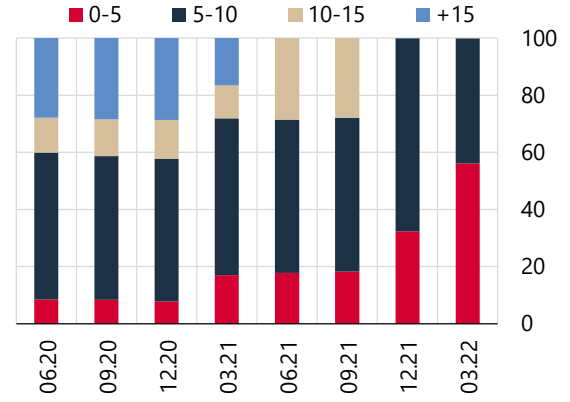
Grafik IV.3.8: Pozitif Faiz Şoku Sonrası Kayıpların Özkaynaklara Oranı (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.22

Grafik IV.3.9: TL Faiz Şoku Sonrası Kayıp/Özkaynak Dilimlerine Göre Banka Aktiflerinin Payı (%)

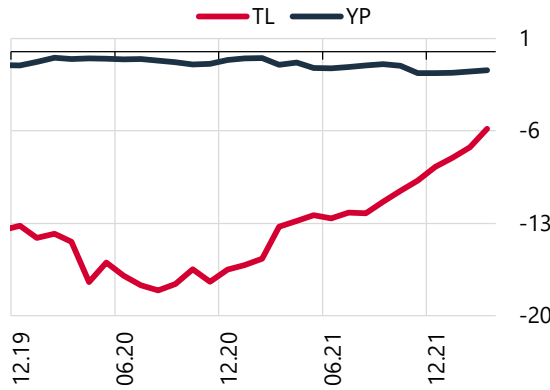
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.22

Dipnot: Ekonomik değer yaklaşımında faize duyarlı varlık (bankacılık hesapları) ve yükümlülüklerin faiz oranındaki değişim karşısında bugünkü değerindeki değişim esas alınmaktadır. Verim eğrisinin TL faiz şokunda 500 baz puan ve YP faiz şokunda 200 baz puan yukarı yönlü paralel hareket ettiği varsayılmaktadır. Grafikte faiz şoku sonucunda oluşabilecek muhtemel kaybın yasal özkaynaklara oranı gösterilmektedir. Faiz şoku senaryosunda yaşanan kayıplar dilimlere ayrılmıştır. Her dilime düşen bankaların aktif toplamı sektörün aktif toplamına oranlanmıştır.

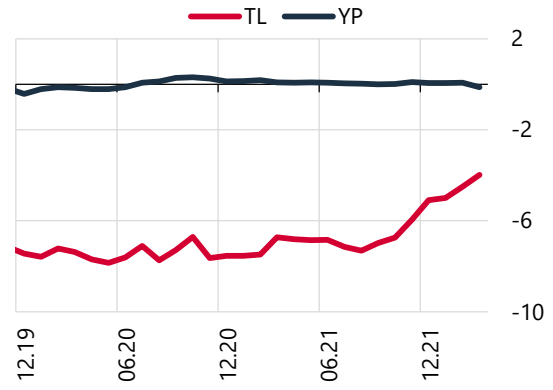
Pozitif faiz şokuna karşı sektör genelinde görülen iyileşme, kamu mevduat bankalarında çok daha belirgin seyretmektedir. 2020 yıl sonunda, kamu mevduat bankalarının duyarlılığı yüzde -16,5 seviyesindeyken bir önceki Rapor döneminde -11,4'e; mevcut Rapor döneminde -5,8'e yükselmiştir (Grafik IV.3.10). Aynı dönemde özel bankaların faiz duyarlılığındaki iyileşme daha sınırlı olmuştur (Grafik IV.3.11).

² BDDK'nın Bankacılık Hesaplarından Kaynaklanan Faiz Oranı Riskinin Standart Şok Yöntemiyle Ölçülmesine Ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliği kapsamında faiz riski kaynaklı kaybın yasal özkaynağa oranı yüzde -20'yi aşamaz.

Grafik IV.3.10: Pozitif Faiz Şoku Sonrası Kayıpların Özkaynaklara Oranı (Kamu, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.22

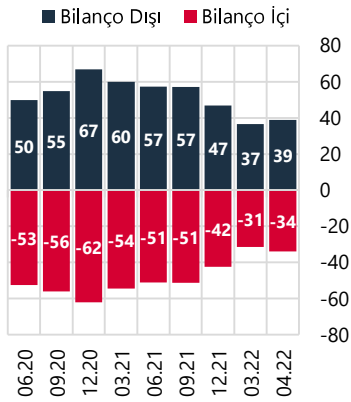
Grafik IV.3.11: Pozitif Faiz Şoku Sonrası Kayıpların Özkaynaklara Oranı (Diğer, %)

Kaynak: TCMB

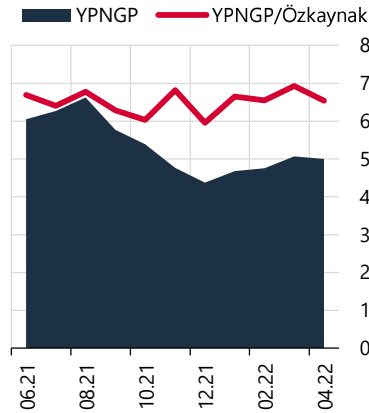
Son Gözlem: 03.22

Bankacılık sektörünün taşımakta olduğu YP pozisyon fazlası kur şoklarına karşı koruma sağlamaktadır. YP pozisyon fazlası taşıyan bankaların sayısında artış gözlenmiştir.

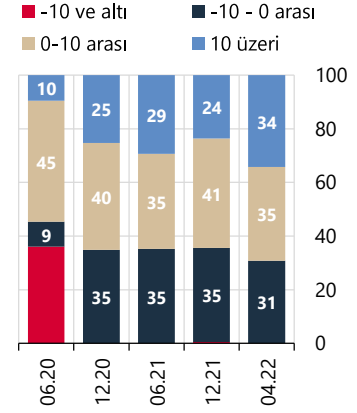
Bankacılık sektörünün YP net genel pozisyonu önceki Rapor dönemine göre 0,7 milyar ABD doları azalarak 5,0 milyar ABD doları fazla olarak gerçekleşmiştir (Grafik IV.3.12). 5 Kasım – 29 Nisan döneminde, sektör için hesaplanan haftalık ortalama YPNGP/özkaynak oranı yatay seyrederek yüzde 6,5 seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.3.13). Net döviz pozisyonundaki sınırlı miktarda gerilemeye rağmen YP pozisyon fazlası bulunan banka sayısı artış göstermiştir. Ayrıca, YP pozisyon fazlası bulunduran bankaların toplam aktif büyüklüğü payları yüksek seyretmektedir (Grafik IV.3.14).

Grafik IV.3.12: Bankacılık Sektörü YP Pozisyon Gelişimi (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB

Grafik IV.3.13: YPNGP/Özkaynak Oranı ve YPNGP Gelişimi (% , Milyar ABD Doları)

Dipnot: YPNGP/Özkaynak standart oranı değerlerinin haftalık basit aritmetik ortalaması alınmıştır.

Grafik IV.3.14: Bankaların YPNGP/Özkaynak Oranına Göre Aktif Büyüklüğü Payları (%)

Son Gözlem: 29.04.2022

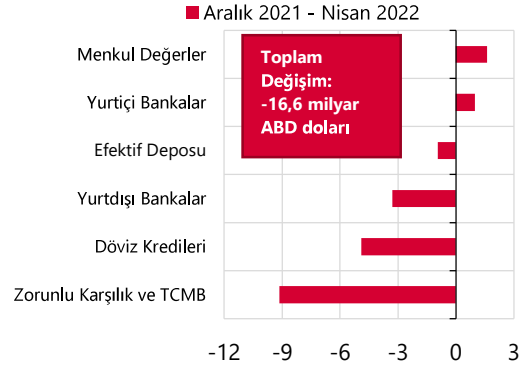
Dipnot: Nisan ayı aktif büyüklüğü hesaplamasında Mart ayının aktif büyüklükleri kullanılmıştır.

Bankaların bilanço içi açık pozisyonu 2020 yılı sonundan itibaren 28,5 milyar ABD doları artmıştır. KKM uygulamasının devreye alındığı 2021 yıl sonundan itibaren artış 8,8 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

2021 yıl sonuna göre bilanço içi YP varlıklar 16,6 milyar ABD doları azalmıştır (Grafik IV.3.15). Azalışa en güçlü etki zorunlu karşılıklardan gelmiştir. Bilançonun fonlama tarafında görülen liralama sonrasında bankaların YP yükümlülükleri için ayırdıkları YP zorunlu karşılıklarının bir kısmı çözülmüştür. Diğer yandan rezerv opsiyon

mekanizmasının döviz kısmının 2021 yılı Ekim ayından itibaren sonlandırılması da bu gelişmede belirleyici olmuştur. Aynı dönemde, KKM ürünleri sayesinde YP mevduattan TL mevduata geçiş bilanço içi YP yükümlülüklerin mevduat kaynaklı olarak 21,9 milyar ABD doları, toplam olarak 25,4 milyar ABD doları azalmasına neden olmuştur (Grafik IV.3.16). 2021 yıl sonuna göre bilanço dışı YP pozisyon, bilanço içi pozisyon ile uyumlu olarak 8,2 milyar ABD doları gerilemiştir. Güçlü TL mevduat geçişinin bir yansıması olarak para takası işlemlerinin azalmasıyla, bilanço dışı pozisyonundaki gerilemenin tamamı bilanço dışı varlıklardan kaynaklanmıştır.

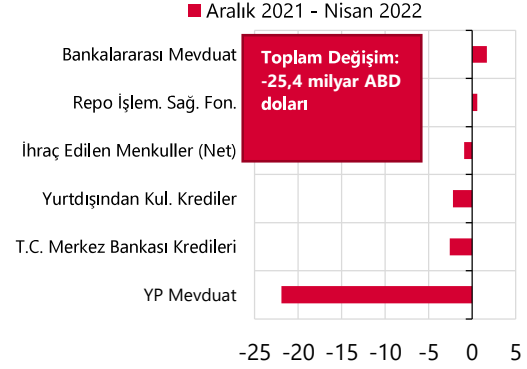
Grafik IV.3.15: Bankacılık Sektörü Bilanço İçi Döviz Varlıkları Değişimi (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 29.04.2022

Grafik IV.3.16: Bankacılık Sektörü Bilanço İçi Döviz Yükümlülükleri Değişimi (Milyar ABD Doları)

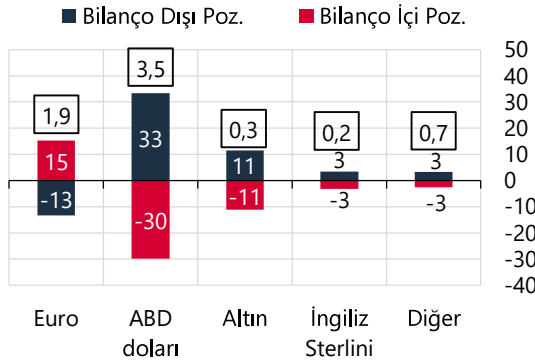
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 29.04.2022

Dipnot: YP mevduat, DTH ile kıymetli maden depo hesaplarının toplamıdır.

Bankaların ABD doları ve euro cinsinden pozisyonu sırasıyla 3,5 milyar ABD doları ve 1,9 milyar euro net genel pozisyon fazlası olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan, altın cinsi net genel pozisyonunda 0,3 milyar ABD doları fazla bulunmaktadır. KKM ürünleri ile yaklaşık 16 ton azalan altın depo hesapları, Rusya ile Ukrayna arasındaki çatışma kaynaklı güvenli liman yaklaşımının etkisiyle küresel altın fiyatlarının seyrine bağlı olarak tekrar artış eğilimi göstermiştir (Grafik IV.3.17). Bankalar kur riski yönetiminde türev finansal araçları yoğun bir şekilde kullanmaya devam etmektedir. Bilanço dışı döviz işlemlerinde para takası işlemleri en yüksek paya sahipken opsiyon ve diğer vadeli işlemler sınırlı bir paya sahiptir (Grafik IV.3.18).

Grafik IV.3.17: Bankacılık Sektörünün Para Birimi Cinsinden YP Pozisyonu (Mart 2022, Milyar)

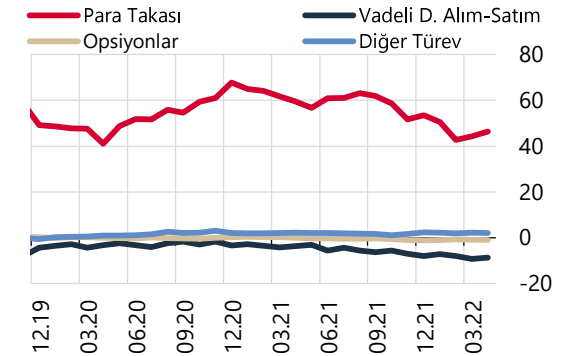

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.22

Dipnot: Altın ve diğer para birimleri ABD doları olarak gösterilmiştir.

Grafik IV.3.18: Bilanço Dışı YP İşlemlerin Net Pozisyonları (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB

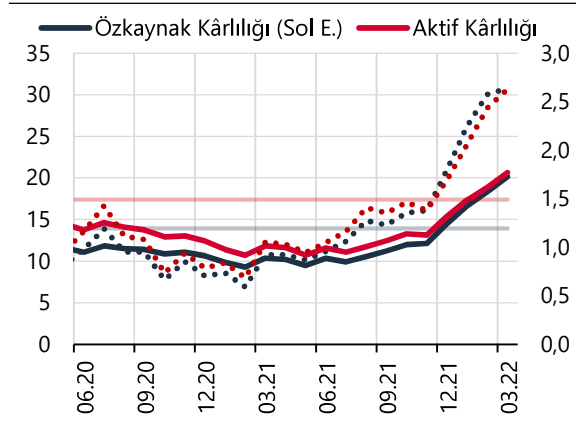
Son Gözlem: 29.04.2022

IV.4 Kârlılık ve Sermaye Yeterliliği

Bankacılık sektörü kârlılığı, 2021 yılının ikinci yarısından itibaren toparlanma eğilimine girerken, kârlılık performansı 2022 yılının ilk çeyreğinde güçlenmiştir.

2021 yılının ilk yarısında yüzde 10-12 bandında hareket eden özkaynak kârlılığı, 2022 yılı Mart ayı itibarıyla yüzde 20,1'e yükselmiştir. Sektörün 2022 yılının ilk çeyreğindeki özkaynak kârlılığı yıllık bazda yüzde 30'un üzerinde özkaynak kârlılığına işaret etmektedir (Grafik IV.4.1). Yüksek özkaynak kârlılığı performansı, sektör geneline yayılmıştır. Sektörde faaliyet gösteren 56 bankadan -sektör aktiflerinin yüzde 76'sını oluşturan- 36'sının çeyreklik özkaynak kârlılığı yüzde 20'nin üzerinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.4.2).

Grafik IV.4.1: Kârlılık Oranları (%)

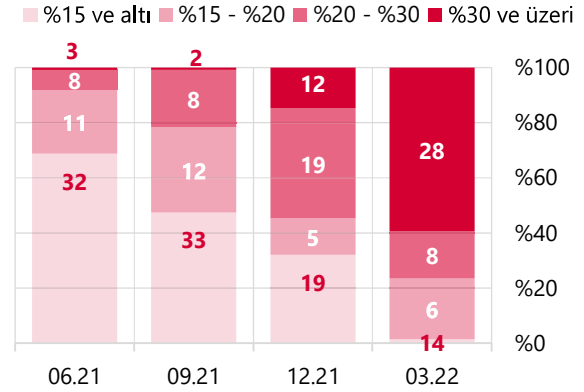

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.2022

Dipnot: Noktalı çizgiler yıllıklandırılmış 3 aylık ortalama kârlılıkları göstermektedir. Açık renkli yatay çizgiler, kârlılık oranlarının 2011 – 2019 dönemselle ortalamasıdır.

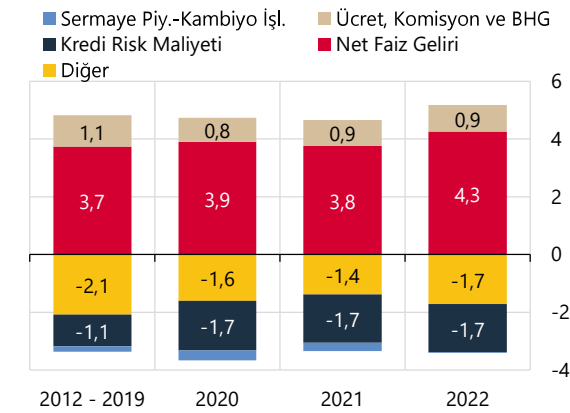
Grafik IV.4.2: Bankaların Özkaynak Kârlılığı Dağılımı (Çeyreklik-Yıllıklandırılmış, Aktifte % Pay)

Kaynak: TCMB

Dipnot: Özkaynak kârlılık sınıfına giren bankaların sayısı sütunlarda, sektör aktiflerindeki payı sağ ekseninde gösterilmiştir.

Grafik IV.4.3: Aktif Kârlılığının Bileşenleri (Yıllıklandırılmış, % Puan)

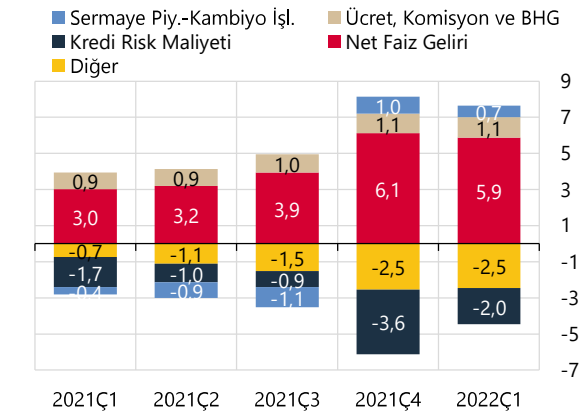

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.22

Dipnot: Kredi risk maliyeti için genel ve özel kredi karşılıklar toplamıdır. Gelir kalemleri 12 aylık birikimli toplam, aktif toplamı 12 aylık ortalama değerlerdir.

Grafik IV.4.4: Aktif Kârlılığının Bileşenleri (Çeyreklik-Yıllıklandırılmış, % Puan)

Kaynak: TCMB

Dipnot: Risk maliyeti için genel ve özel kredi karşılıklar toplamıdır. Gelir kalemleri 3 aylık toplamın yıllıklandırılması ile elde edilmiştir.

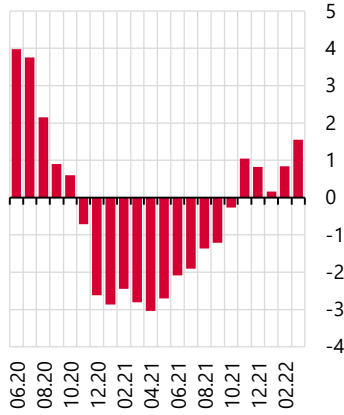
Sektör kârlılığındaki artışa en önemli katkı net faiz gelirlerinden gelmiştir.

2022 yılında aktif kârlılığına net faiz gelirinin katkısı artarken, ücret ve komisyon gelirlerinin katkısı yatay seyretmiştir (Grafik IV.4.3). Çeyreklik gerçekleştirmeler kâr gelişimine ilişkin daha güncel performansı ortaya koymaktadır. Yılın ilk çeyreğinde net faiz gelirinin aktif kârlılığına katkısı önceki çeyreğin bir miktar altında kalsa da yüksek düzeyde gerçekleşerek aktif kârlılığına önemli düzeyde katkı sağlamaya devam etmiştir. Sektör sermaye piyasası ve kambiyo işlemlerinden kâr elde etmeyi sürdürürken, karşılık giderlerinin bir önceki çeyreğe göre gerilemesi, kredi risk maliyetinin aktif kârlılığı üzerindeki baskısını azaltmıştır (Grafik IV.4.4).

Net faiz gelirlerindeki yükselişte stok kredi ve mevduat faiz farkı, güçlenen TL ticari kredi büyümesi ve TÜFE'ye endeksli menkul değerler etkilidir.

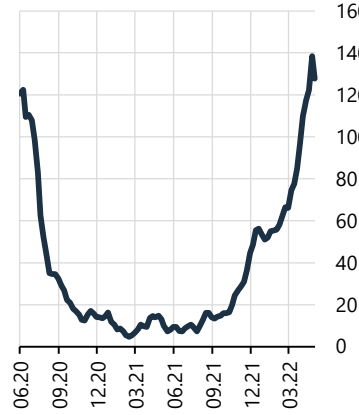
Net faiz marjı 2021 yılının dördüncü çeyreğinden itibaren kredi faizlerindeki artışla birlikte yukarı yönlü hareket etmiştir. TL cinsi ticari kredi ve mevduat bakiyelerinin faiz farkı 2021 yılının Nisan ayından itibaren kredi lehine hareket etmiş, 2021 yılı Nisan ayında -3 puan seviyesinde olan faiz farkı, 2022 yılı Mart ayı itibarıyla +1,6 puana yaklaşmıştır (Grafik IV.4.5). TL ticari kredilerde 2022 yılında izlenen güçlü büyüme eğilimi, bankaların net faiz gelirlerinde faiz farkının etkisini genişletmiştir (Grafik IV.4.6). Menkul kıymet faiz gelirlerinde artışın sürmesi, sektörün NFM performansını desteklemiştir. 2020 yılı Haziran ayı itibarıyla yüzde 41 düzeyinde olan TL menkul kıymet portföyünde TÜFE'ye endeksli olanların payı 2022 yılı Mart ayına kadar istikrarlı olarak artarak yüzde 60 seviyesine ulaşmıştır (Grafik IV.4.7).

Grafik IV.4.5: TL Ticari Kredi – Mevduat Faiz Farkı (Stok, % Puan)

Kaynak: TCMB

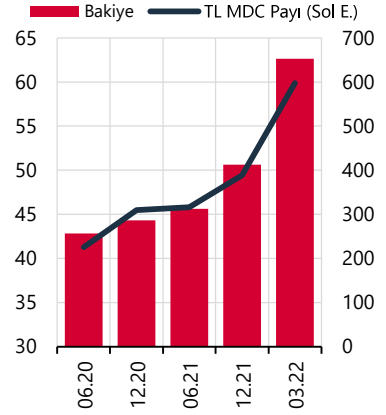
Grafik IV.4.6: TL Ticari Kredi Büyümesi (Yıllıklandırılmış 13 Haftalık Ort., %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 06.05.2022

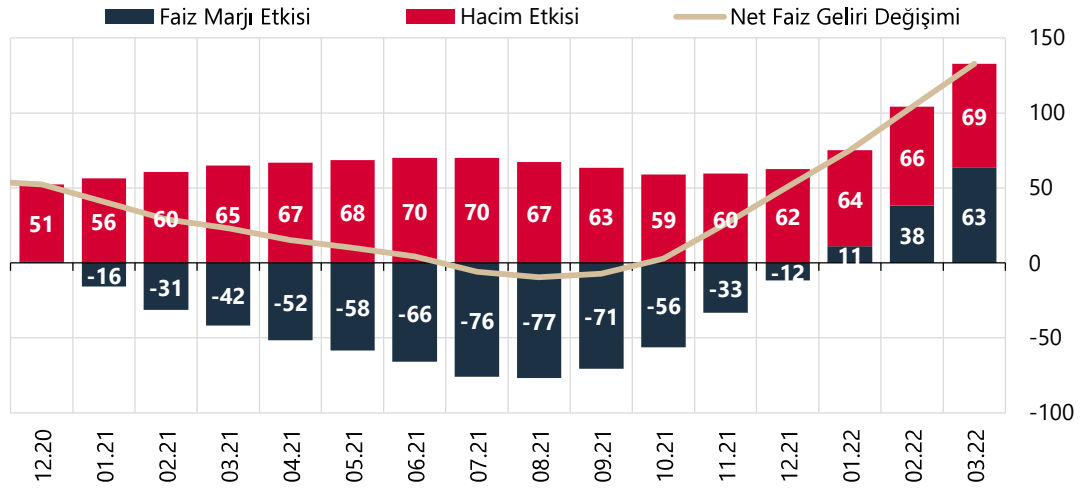
Grafik IV.4.7: TÜFE'ye Endeksli Menkul Değerler (Milyar TL, % Pay)

Kaynak: TCMB

Net faiz gelirlerindeki yükselişte pozitif geçen marj katkısı belirleyici olmuştur.

Net faiz gelirinde 2021 yılının son çeyreğinden itibaren izlenen yukarı yönlü ivmelenmede, faiz getirili aktiflerdeki büyümeye (hacim etkisi) faiz marjının pozitif katkısının eklenmesi etkilidir. 2021 yılının ilk üç çeyreğinde yüzde 17,4 seviyesinde olan TL mevduat ortalama faiz oranı, takip eden iki çeyreklik dönemde yüzde 16,5'e gerilemiştir. Buna bağlı olarak çekirdek marj olarak adlandırılan kredi mevduat faiz farkı açılarak 2022 yılında yüzde 5'in üzerindeki seviyelere yükselmiş ve marj artışı net faiz gelirlerine pozitif yansımıştır. 2022 yılının ilk çeyreğinde TL ticari krediler kaynaklı kredi büyümesi hacim kanalı ile de net faiz gelirlerini olumlu etkilemiştir (Grafik IV.4.8).

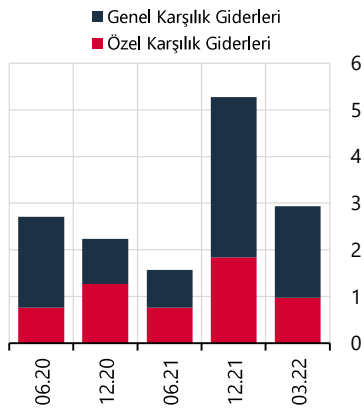
Grafik IV.4.8: Net Faiz Gelirinin Yıllık Değişimi ve Katkıları (Yıllıklandırılmış, Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Dipnot: Faiz marjındaki değişimin ilgili dönemdeki faiz getirili aktif bakiyesi ile sağlayacağı varsayımsal etki faiz marjı, aynı dönem net faiz gelirindeki değişimin kalan kısmı hacim etkisi olarak tanımlanmıştır.

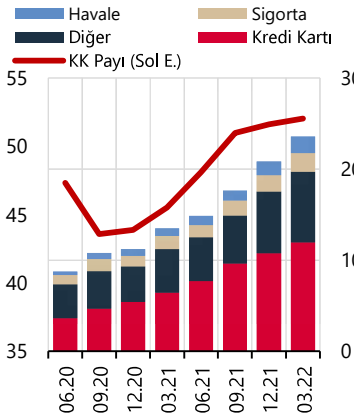
TGA ilavelerindeki ılımlı seyrin etkisiyle kredi karşılık giderlerinde yaşanan gerileme, kâr performansını destekleyen diğer bir unsurdur.

2021 yılının son çeyreğinden itibaren kredi büyümesinin güçlü seyretmesi ve döviz kuru gelişmelerine bağlı olarak genel karşılık giderleri yükselirken, BDDK'nın pandemi döneminde kredilerin sınıflamasına yönelik uyguladığı esneklikleri kaldırmasının da bir sonucu olarak özel karşılık giderleri sektör geneline yaygın biçimde artmıştır. Kredi risk maliyeti 2022 yılının ilk çeyreğinde genel ve özel kredi karşılıklardaki azalışın yanı sıra, güçlü kredi büyümesinin de etkisiyle 2021 yılının son çeyreğine göre önemli ölçüde azalmıştır (Grafik IV.4.9). Bankacılık hizmet gelirlerinde en büyük paya sahip olan kredi kartıyla ilişkili ücret ve komisyonların bu gruptaki payı önceki Rapor dönemine göre 1 yüzde puan artmıştır (Grafik IV.4.10). Kredilerde gözlenen artışın bir yansıması ücret ve komisyon gelirlerinin performansından da takip edilmektedir. Kredilerden elde edilen ücret ve komisyon gelirleri yılın ilk çeyreğinde 2021 yılı üçüncü çeyreğinin 1,5 milyar TL üzerinde gerçekleşirken, söz konusu artış büyük ölçüde TL cinsi nakdi krediler ile YP cinsi gayrinakdi kredilerin komisyonları kaynaklıdır (Grafik IV.4.11).

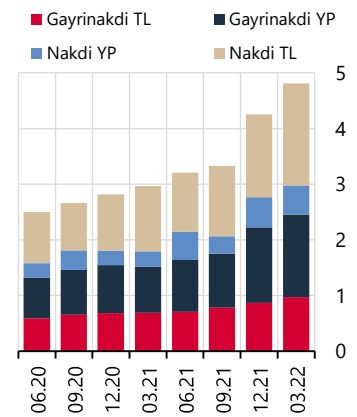
Grafik IV.4.9: Kredi Risk Maliyeti (Çeyreklik, Yıllıklandırılmış, %)

Kaynak: TCMB

Dipnot: Risk maliyeti, çeyreklik karşılık giderlerinin brüt kredilere oranıdır.

Grafik IV.4.10: Bankacılık Hizmet Gelirleri (Çeyreklik, Milyar TL, %)

Kaynak: TCMB

Grafik IV.4.11: Kredilerden Alınan Ücret ve Komisyon Gelirleri (Çeyreklik, Milyar TL)

Kaynak: TCMB

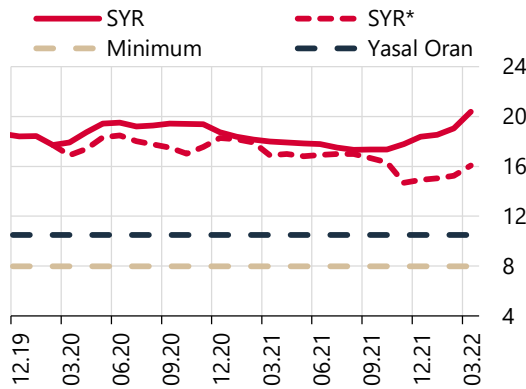
Sektörün sermaye yeterlilik oranları yasal sınırların üzerindedir. Bankalar olası risklere karşı güçlü sermaye görünümünü sürdürmektedir.

2022 yılı Mart ayı itibarıyla sektörün SYR'si yüzde 20,4 seviyesinde gerçekleşmiştir. BDDK, pandemi döneminde uygulamaya başladığı sermaye yeterliliği hesaplamasına yönelik esnekliklerde güncellemeler yapmıştır. Bu kapsamda, gerçeğe uygun değeri diğer kapsamlı gelire yansıtılan menkul değerlerin negatif net değerleme farklarının özkaynaklara yansıtılmamasına olanak sağlayan düzenleme, 21 Aralık 2021 tarihinde yeniden uygulamaya alınmıştır. Ayrıca BDDK, SYR'de kredi riskine esas tutar hesaplamasında cari kur yerine kullanılan ortalama kurun 2021 yılı kur ortalaması ile sabitlenmesine karar vermiştir. 28 Nisan 2022 tarihinde ise BDDK kredi riskine esas tutar hesaplamasında 2021 yılı ortalama döviz kuru yerine 2021 yıl sonu döviz kuru değerlerinin kullanılması kararı almıştır. BDDK'nın aldığı tedbirler geçtiğimiz dönemde piyasa hareketlerinin SYR üzerindeki baskısını hafifletmiştir. Son Rapor döneminden bu yana yaşanan finansal piyasa ve döviz kuru gelişmelerine bağlı olarak söz konusu esnekliklerin sermaye oranları üzerindeki etkisinde artış gözlenmiştir. Bununla birlikte, düzenleme etkilerinden arındırıldığında dahi bankaların sermaye oranları yasal sınırların üzerinde kalmaya devam etmektedir (Grafik IV.4.12, IV.4.13). BDDK ayrıca 28 Nisan 2022 tarihinde duyurusunu yaptığı açıklama ile 1 Mayıs 2022 sonrasında kullanılacak tarımsal, KOBİ, yatırım ve ihracat, kamu, mali kesim ve kurumsal kredi kartı hariç TL ticari kredilere uygulanacak risk ağırlığını yüzde 200'e çıkarmıştır.

Bankaların güçlü kârlılık performansı özkaynak kanalından sermaye yeterliliğini desteklemektedir.

Son Rapor döneminden bu yana bankacılık sektörünün SYR'si yaklaşık 300 bp artmıştır. Önceki Rapor dönemiyle karşılaştırıldığında, SYR değişimine özkaynakların pozitif katkısı kârlılıktaki güçlü performansla beraber önemli bir artış göstermiştir. Öte yandan, kredi büyümesindeki ivmelenmenin etkisiyle aktiflerin sermaye yeterliliği üzerindeki negatif etkisi önceki döneme göre yükselmiştir. BDDK'nın SYR hesaplamasında sağladığı esneklikler geçen döneme kıyasla bankaların sermaye yeterliliğine olumlu yansımaya devam etmektedir (Grafik IV.4.14). Eylül 2021-Mart 2022 döneminde SYR değişimine en yüksek pozitif katkıyı veren yasal özkaynak kalemi bankaların dönem kârı olmuştur. Bazı bankaların ödenmiş sermaye artışına gitmesi sektör SYR'sini desteklemiştir. Döviz kuru gelişmeleriyle bankaların YP aktifleri artarken, bu kanaldan SYR'ye gelen negatif katkı yabancı para sermaye benzeri borçlanma araçlarının değerlendirilmesiyle bir miktar telafi edilmiştir (Grafik IV.4.15).

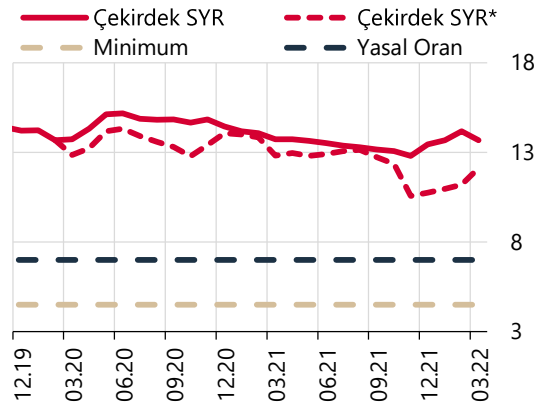
Grafik IV.4.12: Sermaye Yeterliliği Rasyosu (%)

Kaynak: BDDK, TCMB Hesaplamaları

Son Gözlem: 03.22

Grafik IV.4.13: Çekirdek Sermaye Yeterliliği Rasyosu (%)

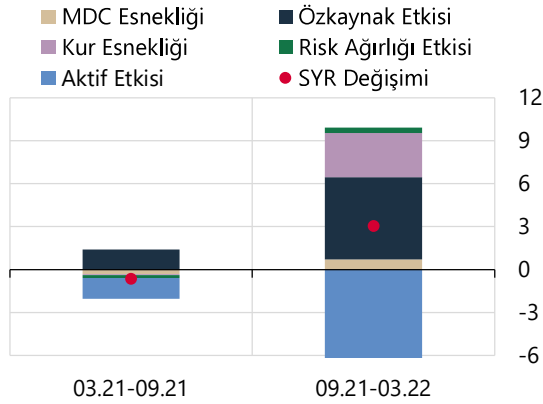
Kaynak: BDDK, TCMB Hesaplamaları

Son Gözlem: 03.22

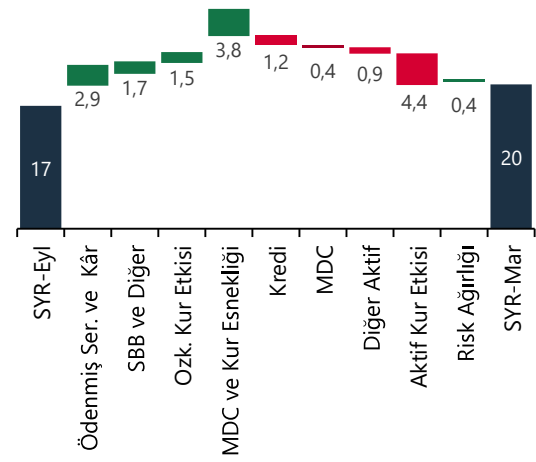
Dipnot: *Düzenleme etkisinden arındırılmış SYR ve çekirdek SYR'leri ifade etmektedir.

Minimum oranlar, Mart 2022 itibarıyla sektör geneli için uygulanan oranlardır ve sistemik önemli bankalar için daha yüksektir.

Yasal oranlar, Basel IV düzenlemeleri kapsamında minimum orana ek olarak bankaya özgü döngüsel sermaye tamponu, sermaye koruma tamponu ve sistemik önemli banka tamponu oranının toplamından oluşmaktadır.

Grafik IV.4.14: SYR'deki Değişime Katkılar (%)

Kaynak: BDDK, TCMB Hesaplamaları

Grafik IV.4.15: Eylül 2021-Mart 2022 SYR Değişimine Katkı veren Kalemler (%)

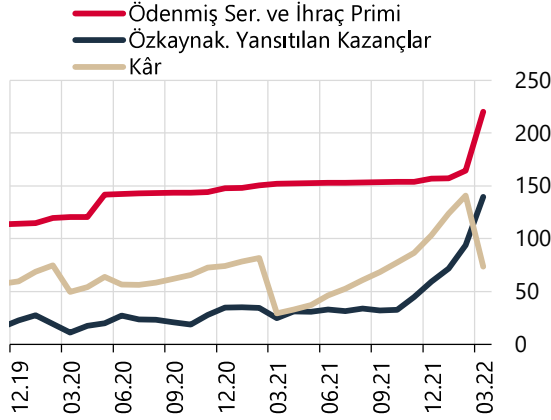
Kaynak: BDDK, TCMB Hesaplamaları

Dipnot: Hisse senedi ihraç primleri ödenmiş sermayeye eklenmiştir. Grafikteki yeşil renk artışı, kırmızı renk azalışı göstermektedir.

SYR artışının belirleyicilerinden olan yasal özkaynaklar, zarar karşılama kapasitesi yüksek unsurlardan oluşmaktadır.

Ödenmiş sermaye, yedek akçeler ve dönem net kârı ile geçmiş yıllar kârı sektörün yasal özkaynaklarının yüzde 66'sını oluşturan en önemli çekirdek sermaye kalemleridir. Genel karşılıklar¹ ile ilave ana sermaye veya katkı sermayede dikkate alınabilen sermaye benzeri borçlanma araçları yasal özkaynağın önemli bir diğer bir unsurudur. Son Rapor döneminden bu yana sektörün kârlılık performansı, kamu bankalarına sermaye desteği sağlanması ve bazı bankaların sermaye artırımı yapması sonucu sektörün sermaye tabanı güçlenmiştir. Gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan menkul değerler portföyünde yer alan TÜFE'ye endeksli menkul kıymetlerin değerlendirilmesi, özkaynaklara kazanç olarak yansımış ve çekirdek sermayeyi artırmıştır. Kredi büyümesindeki artış ve döviz kuru gelişmeleri ile yükselen bankaların genel karşılıkları özkaynakları desteklemiştir (Grafik IV.4.16 ve Grafik IV.4.17).

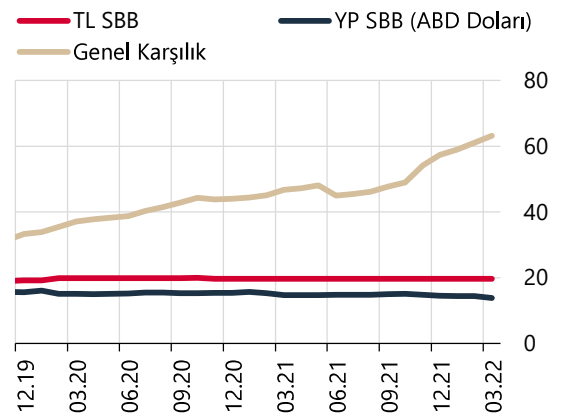
¹ Genel karşılıkların, standart yaklaşımın kullanıldığı alacakların risk ağırlıklı tutarları toplamının yüzde 1,25'ine kadar olan kısmı ile içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımların kullanıldığı alacakların risk ağırlıklı tutarları toplamının yüzde 0,6'sına kadar olan kısmı katkı sermaye hesabında dikkate alınmaktadır.

Grafik IV.4.16: Seçilmiş Çekirdek Sermaye Kalemlerinin Gelişimi (Milyar TL)

Kaynak: BDDK, TCMB

Son Gözlem: 03.22

Dipnot: Özkaynaklara yansıtılan kazançlar, net dönem zararı ile geçmiş yıllar zararı toplamının yedek akçelerle karşılanamayan kısmı ile TMS uyarınca özkaynaklara yansıtılan kayıplar ile netleştirilmiştir.

Grafik IV.4.17: Seçilmiş İlave ve Katkı Sermaye Kalemlerinin Gelişimi (Milyar TL)

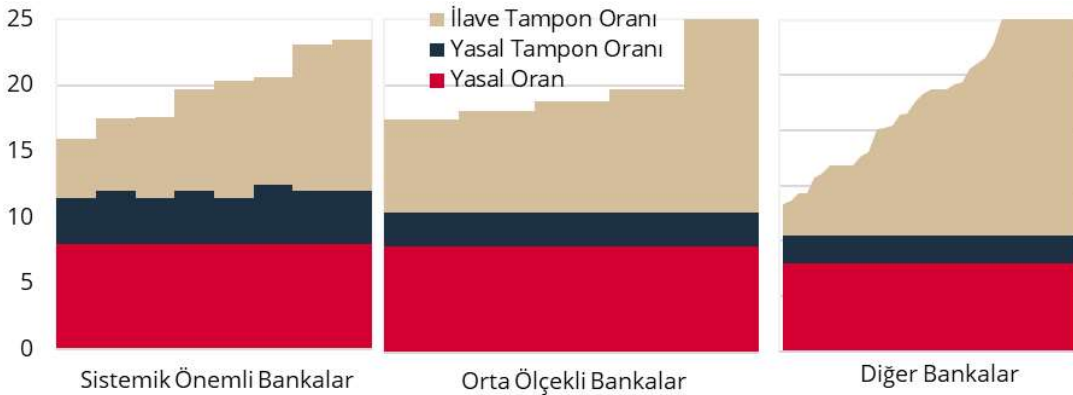
Kaynak: BDDK, TCMB

Son Gözlem: 03.22

Dipnot: SBB, sermaye benzeri borçları ifade etmektedir.

Türk bankalarının yasal sermaye tamponlarının üzerinde ilave sermayeye sahip oldukları görülmektedir.

Yüksek sermaye tamponları bankaların asgari oranları ihlal etmeden beklenmeyen kayıpları karşılayabilmesi ve stres dönemlerinde firma ve hanehalkına kredi arzının sürdürülmesine yardımcı olması bakımından önemlidir. Ülkemizdeki gerek sistemik önemli bankaların gerek diğer bankaların SYR'lerinin yasal rasyoların üzerinde olması, bankacılık sektörünün güçlü sermaye pozisyonuna işaret etmektedir. Kamu bankalarına 2022 yılında sağlanan sermaye desteği sektörün sermaye tamponlarının desteklenmesine katkı sağlamıştır (Grafik IV.4.18).

Grafik IV.4.18: Sektörün Yasal ve İlave Sermaye Tamponları (%)

Kaynak: BDDK, TCMB

Son Gözlem: 03.22

Dipnot: SYR'si yüzde 30'u aşan bankalar sağdaki grafikte gösterilmemiştir.